

טְהַרַת הַלֵּב

הַעֲצָה הַיְחִידָה לְטְהַרַת הַלֵּב לְזַכֵּר אֶת ה' לְנִגְדּוֹ

(תהלים קיט, ב)

אֲשֶׁרִי נִצְרִי עֲדָתִיו בְּכָל לֵב יִדְרְשׁוּהוּ:

שְׁתַּקּוּם לְנִגְדַּת כָּל מַחֲשָׁבוֹת הַתַּאֲוֹת
וּמִבְטָלֵת אוֹתָם*.

מחשבה
שאפילו
שהיא
בספק,
ירחיקה

נִמְצָא דְּתַאֲוֹת הַלֵּב רַבּוֹת הֵם וְתִדְרֹשׁ
הֵם, כִּי שְׁאִין כֵּן בְּמוֹסֵר נִפְשׁוֹ אוֹ
כְּמוֹנֵי שְׁאִינוֹ אֶלָּא דְּבָר שֶׁהוּא לְפִי שְׁעָה,
וּמִשׁוֹם הֵכִי הַקְדִּימָה הַתּוֹרָה (דְּבָרִי ו, ה)
"בְּכָל לִבְבְּךָ" שֶׁהוּא הַדְּבָר הַקָּשֶׁה מִכָּלֵם.
וְדִקְדָּק וְאָמַר 'בְּכָל לִבְבְּךָ' לְכַלֵּל כָּל מִינֵי
מַחֲשָׁבוֹת, שֶׁלֹּא לְפָרֵט אֶדָם שׁוֹם מַחֲשָׁבָה
וְיֹאמַר, זֶה אֵין בָּהּ חֲמֹר כָּל כָּף, וְלֹא יִהְיֶה
לִי שׁוֹם עֲנֵשׁ עַל מַחֲשַׁבֶּת תַּאֲוָה זֶה, דְּכָל
שֵׁשׁ בָּהּ שׁוֹם סִפֵּק שֶׁמָּא ה' אֵינוֹ
רוֹצֶה בָּהּ יִרְחִיק הָאָדָם עֲצָמוֹ מִמֶּנָּה,

צִרִיף לְשִׁמּוֹר עֲצָמוֹ שְׁמִירָה כְּרָאוּי בְּכָל
עֲתִי הַיּוֹם וְהַלֵּילָה, וּבִטּוֹל
מַחֲשָׁבוֹת הַתַּאֲוֹת הוּא, כְּשִׁשִּׁים הָאָדָם
תִּמְיֵד ה' בֵּין עֵינָיו כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב, (תהלים טז,
ח) "שְׁוִיתִי ה' לְנִגְדִי תִמְיֵד כִּי מִימִינִי בֵּל
אָמוּט" וְאֶפְשָׁר דְּלָזָה כֵּן שְׁלֵמָה הַמְּלֶכֶת
עָלֶיו הַשְּׁלֹם שְׁאָמַר, (משלי יט, כא) "רַבּוֹת
מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְעֵצָת ה' הִיא תִקּוּם"
דְּהִינֵי 'רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת' הַתַּאֲוֹת בְּלֵב אִישׁ
מִינִים מְמִינִים שׁוֹנִים, וְכִשְׂדִּחָה אַחַת
תְּבוֹא הָאֲחֵרֶת, וְכֵן עַל זֶה הַדְּרָךְ אֵין לְדַבֵּר
סוּף. וְהַתִּקּוֹן לָזָה הוּא 'וְעֵצָת ה' הִיא
תִקּוּם', דְּהִינֵי יִקָּים הָאָדָם הַעֲצָה הַטּוֹבָה
דְּשְׁוִיתִי ה' לְנִגְדִי תִמְיֵד, וְזֶה הַעֲצָה הִיא

שויתי ה'
עצה נגד
המח"ז

הוספת אמרים

א. ובדגל מחנה אפרים פרשת בהעלותך ד"ה ויסעו, ויסעו בראשונה על פי ה' ביד משה. יש לומר בזה רמז
בענין התפלה ותחלה נבאר הפסוק, רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, וצריך להבין כי לשון תקום
משמע לאחרים וזהו אין שייך כאן והיה ראוי לומר ועצת ה' קמה, והענין הוא כי, ה' יודע מחשבות אדם כי
המה הבל ושמעתי מן הרב המנוח הוטיק מו"ה מנחם מענדיל ז"ל מפרעמסלין יודע לשון שבירה כמו, ויודע
בהם את אנשי סוכות והיינו כשאדם מצייר במחשבתו השם הוי"ה ב"ה אזי הוא משבר כל המחשבות רעות
וזרות והוא שאמר ה' היינו הוי"ה ב"ה יודע מחשבות אדם כי המה הבל אותם המחשבות שהם הבל על ידי שם
הוי"ה הוא משבר אותם כמו שכתוב האר"י זללה"ה ודברי פי חכם חן.

לפיכך אמרה התורה 'בכל לבבך' לרבות גם המחשבה שיש בה ספק. ולפיכך אמר פאן על בעלי תשובה 'בכל לב ידרשוהו' דהינו שבתשובתם קבלו [מעגלי צדק אות א']

הלב בו עקר הטהרה

עשה לה תבת עצי גפר קנים תעשה את התבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר. וזה אשר תעשה אתה שלש מאות אמה ארך התבה חמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה: (בראשית ו, יד-טו)

אפשר לרמז על גוף האדם, שצריך האדם להשתדל ולטרח במאד מאד לתקן את גופו שיהיה מתקן, ויהיה כלי טהור וראוי לקבל נפש רוח נשמה, כי עקר נפש רוח נשמה תלויה בתקון הגוף, דלא שיהיה זה בלא זה, והנה תקון האדם תלוי בלב הוא העקר, והוא השורש, כל

שמשגיח על הלב כל המעשים מושגחים

האיברים תלויים בו, דלא אפשר שיעשה אדם שום מעשה אם לא הקדים המחשבה תחלה פיצד עשה, דבלא מחשבה לא שיה שיעשה. ומטעם זה אמר רבי יוחנן בן זכאי עליו השלום לתלמידיו עליהם השלום, רואה אני את דברי רבי אלעזר בן ערף מדברייכם, (אבות פ"ב, יט) שתלה הפל בלב,

הוספת אמרים

ב. ובראשית חכמה שער האהבה פרק אחד עשר, וכאשר יסתכל האדם ששכינה למעלה מראשו ראוי שיטהר מוחו ולבו כדי שתמצא השכינה מקום שבו תשרה, כי אלו הם שני איברים ראשיים שבאדם שהם מקום שבו תלוי עיקר החיות, ולכן צריך לטהרה מכל פגם הפוגם בהם כי דבר קל יפגום בהם מרוב דקותם ורוחניותם שהם רומזים למקום עליון באצילות כדפי' בתיקונים. וכנגד טהרת המחשבה אמר דוד המלך ע"ה במקום אחר, נקי כפים ובר לבב וכבר פירשתי לעיל נקי כפים והעתקנו לשון הרשב"י ע"ה בענין נקיות, ואמר אחר כך ובר לבב כגונא דא דלא אמשך רעותיה ולביה לסטרא אחרא אלא לאתמשכא בתר פולחנא דקודשא בריך הוא אשר לא נשא לשוא נפשו, נפשו כתיב וקרי נפשי, והא אוקמוה נפשי דא נפש דוד סטרא דמהימנותא נפשו דא נפש דבר נש ממש בגין דכד יפוק מהאי עלמא נפשיה יסתלק בעובדין דכשרין עלמא דאתקיים בהו למיהר בין כל אינון, כמד"א (תהלים קיו) אתהלך לפני ה' בארצות החיים, ובגין דלא נשא לשוא נפשו ישא ברכה מאת ה' וגו' עכ"ל. הרי מבואר במאמר הזה מעלת המתקן מעשיו ומחשבותיו לעבודת קונו מפני שנפשו חלק מהשכינה והיינו נפשו ונפשי והכל אחד, וכפי תיקון נפשו מתקן למעלה ולכן יזכה למה שאמר דוד המלך ע"ה אתהלך לפני ה' בארצות החיים וישא ברכה מאת ה' דהיינו השכינה כנודע.

ספירות
העליונות
נרמזו בלב

ומאחר דהכל תלוי בלב, והאל יתברך שמו "בצלם אלהים עשה את האדם" (בראשית ט, ו), שרש הספירות העליונות שהם חכמה בינה ודעת פלם נרמזו בלב, דחכמה יש בה ל"ב נתיבות חכמה, ול"ב הוא לב, בינה הוא עקר הלב, כמו שאמר בפתיחת אליהו זכור לטוב, (תקו"ז יז, א) 'בינה לבא ובה הלב מבין', דעת בלב תלוי, הרי דשרש חכמה בינה דעת שהם הספירות העליונות פלם נרמזו בלב, וכל זה להורות לבני ישראל דצריכים להשתדל הרבה כדי לטהר לבם ביותר, שתשרה עליהם רוח קדשה וטהרה.

עקר
התורה
תלוי בלב

ומטעם זה גם כן התורה תחלתה ביי"ת וסופה למ"ד, להורות לנו דעקר התורה ומצותיה הכל תלוי בלב, אם הלב שלם בזה יוכל לקיים התורה ומצותיה, ואם אין הלב שלם אחרי השם לא הועיל פלום. וכו'.

חותמת
המלך בלב
שלם בה'

וצריך שיהיו פיו ולבו שוין, וזהו שאמר (בראשית ו, יד) "וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר", הם תרי"ג מצוות (ועוד מאה ברכות) הרמוזים במלת 'כפר' במלוי, (כף ויו פא ריש)¹, כמו שכתבנו. עוד, 'עצי גפר'.

לפי שכל האיברים הולכים אחריו, ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום (משלי כג, כו) "תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצננה".

לב הדבוק
בה' כל
האברים
נמשכים
אחריו

ואפשר דבא להשמיענו בזה, דאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה) 'עינא ולבא תרויהו סרסורי דעברה ניהו'. פא לומר דהעקר הוא הלב, דאם הלב אין רצונו בדבר לא נשאר לעינים מה לעשות². וזהו שאמר 'תנה בני לבך לי', שהוא העקר, וממילא פשוט 'דעיניך דרכי תצננה', דהעקר הוא הלב, וכן נמי דוד המלך עליו השלום אמר (תהלים קמא, ד) "אל תט לבי לדבר רע" וכו', ופרש בזה הקדוש דכונת הפתוב הזה דדוד המלך עליו השלום עם לבו מדבר, שאומר לו אתה לבי שמטה אותי לדבר רע, הנני גוער בך שלא תטה אותי לדבר רע, שאין רצוני לעשות שום דבר רע, דדבר פשוט הוא דהכל תלוי בלב, ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה, (קה"ר פ"ז) 'דעת קניית מה חסרת, דעת חסרת מה קניית', דהדעת בלב הוא, ולפיכך אם הלב מתקן וחושב פי אם ביראת ה' פל היום בודאי דכל האיברים מתקנים, ואם חסר הלב הכל חסר.

הוספת אמרים

ג. ובראשית חכמה שם כתב, עוד נמצא טהרה בלב, (תהלים כא, יא) לב עוד טהור ברא לי אלהים, והוא העיקר המכוון אל הדרוש שלנו לענין הדבקות, שאם הלב טהור כל האיברים טהורים כדפרשו ז"ל במדרש שוחר טוב, זה לשונם, (ירמיה יז, י) אני ה' חוקר לב בוחן כליות, למה הוא מזכיר הלב והכליות יותר מכל האברים, אלא העינים הולכים אחר הלב ורמ"ח אברים הולכים אחר הלב ולפי שכליות יועצות אחר הלב והלב גומר לפיכך אינו מזכיר אלא אותם בלבד, והקדוש ברוך הוא בוחן אותם, וכן הוא אומר (דברי הימים א כח, ט) ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו, כי כל לבבות הוא דורש, אלו שני לבבות יצר הטוב ויצר הרע. ד. תרי"ג ועוד מאה

לרמז מה שהקדמנו בתחלה, דכל תקון האדם תלוי בלב, דאם יהיה לבו דבק בעבודתו יתברך כל האברים נגזרים אחריו, והנה לב, כשתמנה המלוי של לב לבדו (קמז בית) הוא גימטריא תנ"ד, והוא חשבון "עצי גפר" עם הפולל גימטריא גם כן תנ"ד, וחשבון זה גימטריא "חותם" לרמז דכשיהיה הלב שלם ביצאת ה' אז נחתם בטבעת המלך מלכו של עולם, דנחתם בחותם אמת¹, וזה נרמז במה שנאמר (שיה"ש ח, י) "שימני כחותם על לבך", במלוי לב גימטריא חותם, וחותם עם הפולל הוא גימטריא שלשה 'אהי'ה' 'קס' א קמ"ג קנ"א, דכשיהיה האדם שלם בלבו עם השם, יהיה השם עמו בכל עת ויעזרהו על פבד שמו, וזהו משמעות 'אהי'ה', שאומר השם אנכי אהיה עמו, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט, ב) ב"אהי'ה אשר אהיה", (שמות ג, יד) 'אהי'ה עמם בצרה זו, אשר אהיה עמם בצרה אחרת', נמצא פשהלב יהיה שלם בעבודת השם אז יהיה נחתם בטבעת המלך ויהיה השם בעזרו.

וזהו פונת הפסוק 'עשה לך תבת עצי גפר', דהינו תקן ועשה לעצמך דומיא דהתבה שמניחים בה ספר תורה

התורה מלמדת דרכי קנין לב טהור

שהיא קדש כן תעשה ותקדש גופך שיהיה קדוש, ותדע במה תקדש גופך, בלבך תקדש אותו, וזהו 'עצי גפר', שהוא גימטריא של מלוי לב, והוא גימטריא חותם, והם גימטריא שלשה אהי"ה במלוי כאמור. 'קנים תעשה את התבה'. 'קנים' עם הפולל היא "קנאים", לרמז דצריך שיהיה קנאי לבו כמו הקנאים שמקנאים לשמו יתברך, והקנאי השלם הוא שיהיה מקנא בכל מצוה לעשותה, דזהו רצונו יתברך וזהו פבדו, והקנאה בלב היא, לפיכך צריך שיהיה הלב קנאי לשמו יתברך בכל מצותיו, וכפרת אתה מבית ומחוץ בפפר, כפר במלוי גימטריא תרי"ג מצות ומאה ברכות כמו שפיתבנו, והכל תלוי בלב.

{וזה אשר תעשה אתה שלש מאות אמה' וכו'. בא להורות בידיעה ברורה דהכל תלוי בלב וגם עקר הספירות העליונות שהם חכמה בינה דעת נרמזו בלב, שהרי חכמה יש בה ל"ב נתיבות, לרמז דהכל תלוי בלב, והנה ל"ב נתיבות חכמה הם ל"ב אלהים שנאמרו במעשה בראשית, ואלהים במלוי יודי"ן גימטריא ש', ואלהי"ם במלוי יודי"ן ביחוד הוא בחכמה, וזהו שרמז פאן 'שלש מאות

גם ספירות העליונות תלויים בלב

הוספת אמרים

ברכות = 713, כמנין כופר במלוי. ה. ראה בסנהדרין סד א, בשם רבי חנינא שחותמת של הקב"ה אמת. ו. וראה למסילת ישרים פרק ט"ז, בבאור מדת הטהרה, הטהרה היא תקון הלב והמחשבות. וזה הלשון מצאנוהו אצל דוד שאמר (תהלים נא), "לב טהור ברא לי אלקים". וענינה, שלא יניח האדם מקום ליצר במעשיו, אלא יהיו כל מעשיו על צד החכמה והיראה ולא על צד החטא והתאוה. וזה אפלו במעשים הגופניים והחמריים, שאפלו אחרי התנהגו בפרישות, דהינו שלא יקח מן העולם אלא ההכרחי, עדין יצטרך לטהר לבבו ומחשבתו, שגם באותו המעט אשר הוא לוקח לא יכוון אל ההנאה והתאוה כלל, אלא תהיה כונתו אל הטוב היוצא מן המעשה ההוא על צד החכמה והעבודה, וכענין שאמרו ברבי אליעזר (עין במס' נדרים).

קומתה. כנגד הדעת, דהדעת כלול מחכמה בינה דעת, וכל אחד כלול מעשר, הרי שלשים, והדעת בלב הוא, הרי שלש ספירות העקריות נרמזו בלב.

להורות לנו דהכל תלוי בלב, לפיכך צריך האדם שישתדל לטהר לבו וכל מחשבותיו תמיד לעבודת השם וליראתו.
[מחשף הלבן פר' נח]

אמה ארץ התבה, הוא אלהים במלוי יודי"ן שהוא גימטריא שלש מאות, וכיון דמלוי יודי"ן הוא בחכמה, רמז בזה ל"ב אלהים שנאמרו במעשה בראשית, שהם ל"ב נתיבות חכמה, ובא לומר דהכל תלוי בלב. 'חמשים אמה רחבה' זה כנגד חמשים שערי בינה, ובינה בלב היא כמו שאמר בפתיחת אליהו זכור לטוב בינה לבא ובה הלב מבין. ושלשים אמה

כל החמדות תלויות בלב

"ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך", דהינו שתהיה האהבה בתכלית הלב, ולא שיף אהבה גמורה בתכלית הלב כי אם במעוט התאוה.

ומעוט התאוה ימעט אפלו מן המתיר לו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות כ, א) 'קדש עצמה במתיר לה' כי אם בא לידי המתירות. אפלו בהתיר, מן ההתיר יתגרה בו היצר עד שיביאנו לידי אסור, וזהו 'ולא תתורו אחרי לבבכם' קרי בה 'ולא תותירו דהינו לא תותירו אפלו בהתיר, וזהו השמירה המעלה. וכיון שהדבר זה תלוי בלב של אדם צריך שישמר עצמו ויזהיר לבו בכל עת, וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קמה, ד) "אל תט לבי לדבר רע" ואמרו בזה הקדוש (ח"ג מז, א) דדוד ללבו היה אומר כדי שיזהירנו ויכניענו. ועוד אמר דוד

בראשית ע"ה גימטריא "שבר תאוה", לרמז כי עקר בעל תשובה לשבר תאותו עד הקצה האחרון, כי היא גרמא בנזקין לכל העבירות. וכששוקל אדם בעצמו שעל ידי התאוה בא לו נזק וחצי נזק והיא סבה לכל דבר רע, זאת היא השמירה שישמר והדרך שילך בה וישים לנגד עיניו תמיד, כי זהו הגדר והסג שמקנים בידו התשובה. וכמה פסוקים מצינו מדברים בענין התאוה שהיא שרש לכל הרעות כמו שנאמר, (משלי כא, י) "נפש רשע אוהה רע לא יחן בעיניו רעהו". דהיה לו לומר רשע עושה רע, אלא ודאי דהכל תלוי בתאוה דאלמלא התאוה לא היה עושה רע. וכן אמר הכתוב (במדבר טו, לט) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם". הרי הקדים הלב לעינים שבו תלויה התאוה. וכן כתוב (דברים ו, ה)

ישמור עצמו שלא יבוא לידי תאוה

אופן הכנעת התאוה

המלך עליו השלום (שם קכה, ד) "היטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם" דקא מפרש ואזיל, מי הם הנקראים טובים הם שישירים בלבותם דהינו שאינם הולכים אחר תאוות הלב רק לפי בישור עם קונום.

ואין לאדם שום שבח זולת המתגבר על יצרו ומשבר תאוותו וזהו שאמר התנא (אבות פ"ד, א) 'איזה הוא גבור הפוכש את יצרו', דהינו דמי שפוכש את יצרו ומשבר תאוותו אין גבור למעלה מגבורתו, והטעם דשאר הגבורות אדם נלחם עם חבירו כח גשמי כמותו, אבל זה שמשבר תאוותו הוא נלחם עם היצר כח רב ועצום ממונו,

גבורת האדם ניכרת בהתגברות על לבו

ולפי זה הוא הנקרא גבור'. ולפיכך, רבן יוחנן כשאמר לתלמידיו (שם ב, ט) 'צאו וראו איזוהי דרך טובה שידיבק בה האדם, או דרך רעה שייתרחק ממנה האדם, וכל אחד אמר דבריו, ורבי אלעזר בן ערף אמר לב טוב ולב רע, אמר להם רואה אני את דברי רבי אלעזר בן ערף מדבריתם שבכלל דבריו דבריתם'. דהינו העקר הוא הלב. ועקר שמירת הלב היא שבירת התאוה, וכיון שמשבר תאוותו זו היא התשובה השלמה והמעלה. וזהו בראשית שהיא רומזת לתשובה גימטריא שבר תאוה שהתשובה המעלה היא שישבר תאוותו. [גנזי המלך ת"ה אות כ"א]

התפלה היא נדיבות בלב

ונדיב נדיבות יעץ: (ישעיה לב, ח)

הנה תפלה תלויה בלב, כמו שדדדשו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ב, א) "ולעבדו בכל לבבכם" (דברים יא, יג) 'איזוהי עבודה שהיא תלויה בלב זו תפלה' והתפלה צריה שתהיה ברצון טוב בלב טוב ובנפש חפצה", דזהו עקר התפלה.

הוספת אמרים

ז. וראה למהר"ל בספר דרך חיים פרק ד משנה א, ומאחר שנקרא גבור והגבורה הזאת היא בעצמו ולא מצד שהוא כובש עיר שאין הגבורה הזאת רק מצד אחר ולכן ראוי שיקרא גבור כאשר הוא כובש יצרו. גם אין ראוי שיהיה נחשב גבור מי שעשה גבורה והיה מנצח את אחר אשר כח זה גם כן לבהמה יותר מן האדם ואין זה מעלה לאדם מצד עצמו במה שהוא אדם, אבל הכובש את יצרו הוא מצד הדעת והחכמה שהוא לאדם בלבד במה שהוא אדם בעל דעה וחכמה והוא ראוי שיקרא גבור. ח. ובנועם אלימלך פרשת יתרו סוד"ה וישמע, וזהו לך אמור לבי בקשו פני פירוש שדוד המלך עליו השלום היה מרמז שעיקר התפלה הוא שיתפלל האדם כשמתעורר לבו בדביקות וקדושה והיינו לך רוצה לומר בשבילך אמר לבי בקשו פני דהיינו שנתעורר לבי בדבקות ואלו אומר בשבילך בקש פני אז פניך ה' אבקש.

וְזֶה רְמוּזָה גַּם כֵּן בַּתּוֹרָה בְּמָה שֶׁאָמַר (שמות כה, ב) "דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה", וּתְרוּמָה הִיא תְּפִלָּה שֶׁהִיא דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם^ט, וּמִסִּים "מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבֹו תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי"^י דִּהְיָנוּ דַּעֲקָר הַתְּפִלָּה הִיא נְדִיבוּת הַלֵּב וְנְדִיבוּת הַלֵּב הוּא רִצּוֹן טוֹב, כְּמוֹ

שֶׁפִּרְשׁ רַש"י זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה (שם) "עַל יִדְבְּנוּ לְבֹו". וְזֶה הוּא הַרְמוֹז 'וְנָדִיב', זֶהוּ הַמִּתְפַּלֵּל בְּרִצּוֹן טוֹב דִּתְפִּלָּה נִקְרָאת נְדִיבָה כְּאָמֹר, וְהַמִּתְפַּלֵּל בְּרִצּוֹן טוֹב עוֹשֶׂה תְּפִלָּה וְחֲזָרָה, שֶׁהֵם שְׁתֵּי נְדִיבוּת וְזֶהוּ 'נְדִיבוּת יַעֲזִי' שֶׁהֵם תְּפִלָּה וְחֲזָרָה וְזֶהוּ נְדִיבוּת תַּרְתִּי.^י
[גנזי המלך ליקוטי שושנים]

גִּדְל פֶּגֶם הַלֵּב וְתִקּוּנוֹ שֶׁהַכֹּל תִּלּוּי בּוֹ

קִרְאָתִי בְּכָל לַי עֲנֵנִי ה' חֲקִיךָ אֶצְרָה: (תהלים קיט, קמה)

אֶפְשָׁר לְרַמֵּז דִּתְשׁוּבָה עֲלֵאָה הִיא בִּינָה. וּבִינָה נִקְרָאת לֵב כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּפִּתְיִחַת אֱלֹהֵינוּ ז"ל ל' בִּינָה לְבָא וְכֵה הַלֵּב מִבִּינ'. {וְהִנֵּה תְּבוּנָה לְעוֹלָם כְּלוּלָה בְּבִינָה דִּפְרָצוּף אֶחָד הֵם פִּידוּעַ וְזֶה נִרְמֵז בְּמִלַּת בִּינָה דְּבִינָה בְּמִלּוּי בֵּית יוֹד נוֹן הִי סוֹפֵי תְּבוּת גִּימְטְרִיָּא תס"ד הוּא חֲשֻׁבוֹן תְּבוּנָה עִם הַכּוֹלֵל וְגַם מִלַּת הַלֵּב בְּמִלּוּי הִי לְמַד בֵּית הַמִּלּוּי גִּימְטְרִיָּא "תְּבוּנָה" עִם הַכּוֹלֵל הִרִי גַם

מִלַּת לֵב שֶׁהוּא מִיָּרִי בְּבִינָה שֶׁ דְּבוּקָה תְּבוּנָה, לְהוֹרֹת הַתְּדַבְּקוּת הַתְּבוּנָה עִם הַבִּינָה שֶׁהֵם פְּרָצוּף אֶחָד {וְהַחוּטָא גִּרְם לְהַפְרִיד תְּבוּנָה מִן בִּינָה וְגִדְלוֹ עֲוֹנוֹ מִנְשָׂא אִם לֹא יִטְרַח וַיִּשׁוּב לְתִקּוֹן כְּרָאוּי מֵה שֶׁפֶּגֶם עַד שֶׁיִּשׁוּב הַכֹּל לְאִיתְּנוֹ הִרְאִשׁוֹן. וְהִנֵּה הַחוּטָא שֶׁמִּגִּיעַ פֶּגֶם כְּמוֹ בְּבִינָה, יֵשׁ שֶׁפֶּגֶם רַחֲמָנָא לְצִלָן בְּכָל הַבִּינּוֹת שֶׁבְּאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת בְּרִיָּאָה יִצִּירָה עֲשִׂיָּה, וְדוּד הַמִּלּוֹךְ

הוספת אמרים

ט. ברכות ו עמוד ב, ופירש"י כגון תפלה, שעולה למעלה. י. ובענין שהעיקר הוא כונת הלב, נעתיק דברי ספר חסידים סימן יח, אם יפלא בעיניך על אותן המגמגמים בלשון וקורין לחי"ת ה"א ולשי"ן סמ"ך ולקו"ף טי"ת ולרי"ש דלי"ת איך מתפללים או איך קוראים בתורה ואומרים דבר שבקדושה כשמגיעים לנפשנו חכמה לא נמצאו מחרפים ומגדפים אל תתמה על החפץ כי בוראינו אשר הוא בוחן לבות אינו שואל כי אם לב האדם אשר יהיה תמים עמו ואחרי שאינו יודע לדבר כענין מעלה עליו כאלו אומר יפה. וכן אותם הקוראים פסוקי דזמרה בקול רם ונעים זמר ואינם יודעים הפסוקים ואומרים בטעות תפלתם וזמירותם מתקבל כריח נחוח. וגם הקב"ה שמח עליו שמחה גדולה ואומר כמה הוא מזמר לפני לפי דעתו על זה נאמר (שה"ש ב' ד') ודגלו עלי אהבה מעילתו עלי אהבה. במשפט לא ימעל פיו (משלי ט"ז י') מתרגמין לא ידגל פומיה. מעשה בכהן אחד שה' פורש כפיו ואומר ישמך וה' שם חכם אחד והעבירו מלפני התיבה לפי שאינו יודע לחתוך האותיות אשר בברכת כהנים והראוהו מן השמים לאותו חכם כי אם לא יחזרנו יענש בדבר ע"כ.

עליו השלום חשש שמא פגם בכל הבינות הנקראות לב ועשה תקון המועיל לכלם ועשה תקון לחבור התבונה עם הבינה.

ועקר כל התקונים שעושה האדם הפל תלוי בלבו דהלב הוא הדואג והוא המחשב מחשבות לעשות תקונים וגדרים וסיגים. וכל האיברים נגזרים אחריו. ולכן מי מתקן הבינה שהיא הלב. הלב של האדם שהוא כנגד הבינה, וצריך לזה טהרת הלב ביותר, ויראה וקדשה ביותר, ודאגה ביותר. וכל

בטהרת
הלב
נגזרים כל
האיברים
אחריו

מה שחשב בלבו הרי האיברים נגזרים אחריו ומשורתם אותו לעשות בפעל כל מה שחשב. ואומר דוד המלך עליו השלום אני כל התקונים עשיתי, עשיתי תקון המועיל ביותר לחבר התבונה עם הבינה, וגם זה שיהי לקרותו 'בכל לב' שהרי כתבנו שמלת הלב במלוי, דמלוי הלב גימטריא תבונה, והלב הוא בינה הרי חבור התבונה עם הבינה. וזהו 'קראתי בכל לב' דהינו תקנתי הבינה והתבונה הנכללים במלת הלב כאמור. [מעגלי צדק אות ק']

עקר התפלה היא פונת הלב

אתה צויתה פקדיה לשומר מאד

(תהלים קיט, ד)

להשמר ולהזהר לכון לבבו פראוי. וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום לשלמה בנו (דברי הימים א כח, ט) "דע את אלקי אביה ועבדהו", דהינו בשעה שאתה 'עבדהו', שהיא שעת התפלה הנקראת עבודה, 'דע את אלקי אביה', שלא תהיה מחשבתה פי אם עמו דוקא. וזהו 'אתה צויתה פקדיה',

אך (בשעת התפלה) בזאת צריך האדם לפנות מחשבותיו מכל הבלי העולם, וידע שהוא לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא, כדי שבזה תקבל תפלתו^א, דהתפלה היא עבודה שבלב, כמו שכתוב (דברים יא, ג) "ולעבדו בכל לבבכם". וזוהי השמירה והאזהרה הגדולה, שצריך האדם

— הוספת אמרים —

יא. וכתב רבינו נ"ע בפתוחי חותם בפר' אחרי, לגבי תפילה, רק יתן בלבו שאינו עומד כי אם לפני ה' ואין שום אדם כלל שמפריד ביניהם ועל זה כתוב בהושענות אני והוא הושיעה נא דהינו כשיחשב האדם שאין שום אדם רק הוא והקדוש ברוך הוא מבטח שיושיעו הקדוש ברוך הוא בתפלתו וזה הדבר צריך לכל אדם.

אומר להקדוש ברוך הוא 'אתה צויתך וצויתך' הם התפלות, 'לשמו מאד'. דהינו צויתך לשמו התפלות בעתם ערב ובקר
וצויתך, ולהתפלל פראוי בלב שלם. ואני שומר התפלות פראוי בכל עת ובכל לבבי.^ב
[אלף בינה אות א']

עקר האדם שמוסר לבו לעבודת הבורא

הדבר הגדול המועיל לענין זה, (לשמוות ההשגה) הוא שמוות הלב פראוי. תחלה, שיעזב האדם כל מחשבות והרהורים רעים, וגם פן יעזב כל מחשבות ענייני העולם הזה, כי הכל המה מעשה תענוגים, ומתעים האדם מדרכי חיים, ויהיה לבו פנוי תמיד לחשב ביראת הבורא ולענין בדברי תורה כדי לידע כל דבר על אמתתו, כי זה כל האדם ועקר ביאתו לעולם, כדי שיטרח להבין דברי תורה על אמתתם, ולחדש דבר מתוך דבר, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ח, א) 'אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה'. [אלף בינה אות ב']

השתדלות מרבה במצות פותחת הלב

דרך מצותיה ארוץ, כי תרחיב לבי: (תהלים קיט, לב)

הפונה, כיון שאמר שהוא דבק בשתי תורות ואינו פורש מהם יומם ולילה, עכשו אומר כי כמו שדבקה נפשו בעסק התורה, כן דבקה בקיום מצותיה שעושה המצות בהשתדלות וזריזות מרבה. וזהו 'דרך מצותיה ארוץ', דהינו אני מקיים

הוספת אמרים

יב. וראה להמבי"ט בספרו בית אלקים שער התפילה פ"ג, מצות התפלה אינה כשאר המצוות שנאמר בהן (ראש השנה כ"ח ב) מצות אין צריכות כוונה ויוצא ידי עשיית המצוה בעשות אותה אפילו בלא כוונה כיון שעושה מעשה המצוה כהוגן וכשורה, אבל התפלה אינה מצוה מעשית, ולכן צריך לכיון בה (ברכות ל' ב) כי עיקרה היא כוונת הלב, גם כי אינה נשלמת אלא בדבור דהרהור לאו כדבור דמי והכתוב תלה אותה בכוונה ובדבור, כדכתיב (דברים י"א) ולעבדו בכל לבבכם, ואמרו (תענית ב') אי זו היא עבודה שהיא בלב זו תפלה, ונקראת עבודה שיש בה איזה מעשה, והוא עקימת שפתיו בתפלתו. ולזה אין יוצא בהרהור דלאו כדבור דמי. אבל העיקר היא הכוונה.

המצות בהשתדלות מרבה בלי שום התרשלות. וידעתי שקיים המצות בהלכה, הוא סגלה וסינע לפתח הלב להבין התורה וסודותיה, וראיה לזה, "נעשה ונשמע" (שמות נד, ז), אם קיים אדם עשית המצות, פשוט הוא שישמע ויבין דברי תורה על אמתתם. וכן אמר דוד המלך עליו השלום

(תהלים כה, יד) "סוד ה' ליראיו" דהינו למי מודיע הקדוש ברוך הוא 'סודו' 'ליראיו', שהם יראי ה', וחושבי שמו ומקיימים התורה ומצותיה. וזהו שאמר מה שאני רץ לדרך מצותיה, ידעתי כי בזה 'תרחיב לבי', ותתן בי בינה להבין התורה וסודותיה כראוי^{יג}. [אלף בינה אות ד']

לב טהור מקום להשראת השכינה

קראתי בכל לב עניי ה' חקיה אצרה: (תהלים קיט, קמה)

אפשר דבא לרמז על אותיות לב, דראיתי בספר אחד דבכל אותיות התורה, לא תמצא שיצטרף אות אחת מאותיות שם הוי"ה ברוך הוא עם אות מהם ויהיה מלה שלמה, זולתי למד' ובית'. ודהינו כל אותיות יה"ו, כגון למד' בהצטרפותה עם יוד, הוי לי. ובהצטרפותה עם הא, הוי לה. ובהצטרפותה עם ואו הוי לו. הרי,

אותיות ל' וב' מצטרפות לכל אותיות הוי

דבכל אותיות הוי"ה משלשתן עם למד' הרי כל אחת מהם הוי מלה שלמה. וכן אות בית נמי הוי הכי, בי בה בו ודוקא בב' אותיות אלו תמצא כן, מה שאין כן בשאר אותיות התורה. דאות פ', אף על גב דתמצא בה פי ופה, השלישית בואו לא תמצא. וכן נמי אות מם', אף על גב דתמצא בה מי מה, השלישית לא תמצא.

הוספת אמרים

יג. וראה בנועם אלימלך פרשת בלק ד"ה וירא, וצריך אדם לדבק עצמו על ידי עשיות המצות בעולמות, ואמנם גם העולמות הם גבוהים מעל גבוה ואי אפשר לדבק בהם כי אם בעשות המצוה בשלימות, ולמדו לנו רבותינו איך נתנהג בעשית המצוה, ואמרו מה הוא רחום דהיינו השם יתברך המטיב לנו הוא הכל מצד הרחמים כמ"ש חז"ל על פסוק מי הקדימני כו' כלום עשית מעקה אם לא נתתי לך בית, וכן בכל מצוה השם יתברך מקדים להאדם ואחר כך האדם עושה המצוה. וזהו מה הוא רחום כו' דהיינו בעשותך המצוה תעשה ברחמים, הא כיצד היינו בדבקות גדול במסירות נפש בכל רמ"ח אברים, ובזה אתה מרחם על עצמך ונשמך כמ"ש ז"ל מה יעשה אדם ויחיה ימות את עצמו, והיינו כמאמרנו במה שהוא ממית עצמו במסירות נפש בעבודתו בזה מחיה עצמו, וזהו ואתם הדבקים רוצה לומר הוי"ו מוסיף על הענין ראשון, היינו כשאתם מדבקים בהשם יתברך ברוך הוא על ידי המצוות תראו שתהיו גם אתם בהדבקות, פירוש תמסרו עצמכם בכל רמ"ח אברים ותכניסו הכל בהדבקות.

שְׁאֵמֵר הַפְּסוּק (דברים ד, ד) "וְאַתֶּם הַדְּבָקִים
בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם",
דִּהְיִתְדְּבָקוֹת הִיא עַל יְדֵי הַלֵּב, דְּבִלָּא
שְׁלֵמוֹת הַלֵּב, לֹא שִׁיף הִתְדְּבָקוֹת בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

בדביקות
זוכה לחיים
העליונים

וְהַלֵּב רְמוּז בְּמִלַּת "חַיִּים", דִּי "חַיִּים"
גִּימְטְרִיָּא "לוֹלֵב", וְלוֹלֵב אוֹתִיּוֹת
"לוֹ לֵב". וְעַל יְדֵי הִתְדְּבָקוֹת הַלֵּב בְּשֵׁם
פְּרָאוּי, אֲזִי יִחְוִלוּ אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַיּוֹי"ה בּוֹ,
וְזוֹכֶה לַחַיִּים הָעֲלִיּוֹנִים. וְעַל זֶה נִבְחָרוּ דְּבָרֵי
רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֶרְפָּה עָלָיו הַשְּׁלוֹם, מִדְּבָרֵי
חֲבֵרִיו (אבות פ"ב, ט), דִּתְלָה כָּל בָּלֵב, לְפִי
שֶׁהוּא עֶקֶר מְשַׁכֵּן שֵׁם הַיּוֹי"ה פְּאֵמֹר. וְלִהְיֶה
הַתְּנִיחָה בְּב' וְסִימָה בְּלָמ"ד לְהוֹרוֹת
דִּהְכָּל תְּלוּי בָּלֵב. [אלף בינה אות ק']

וְכָל זֶה בְּכֻנָּה מְכֻנָּת, לְהוֹרוֹת דִּהְעֶקֶר
הִיא טְהוֹרַת הַלֵּב וּקְדוּשָׁתוֹ, דְּבּוֹ תְּלוּי
הִתְדְּבָקוֹת בִּירְאָתוֹ וְאַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ.
וְאֶפְשָׁר דְּלָזָה פִּנְיַת רַבּוּתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבָרָכָה
(ויק"ר פ"א ו), 'דַּעַת קְנִייתָ מָה חֲסִרְתָּ, דַּעַת
חֲסִרְתָּ מָה קְנִיתָ'. דִּהְיִינוּ אִם הָאָדָם נָתַן לְבוֹ
וְדַעַתוֹ בִּירְאָת ה', הֲרִי אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַיּוֹי"ה
דְּבָקִים בָּלֵבוֹ, וְכִי שֶׁזָּכָה לָזֶה אֵין לוֹ חֲסִרוֹן,
אֲבָל אִם חֲסִר לְבוֹ מִירְאָת ה', הֲרִי נִתְרַחֲקוּ
מִפְּנֵי אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַיּוֹי"ה וְאֵין חֲסִרוֹן גְּדוֹל
מִזֶּה. וְאֶפְשָׁר דִּזֶּה רְמִזָּה הַתְּנִיחָה בְּפִסּוּק
(שמות כה, ח) "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנִתִּי
בְּתוֹכָם", דִּהְיִינוּ שִׁימְדָּשׁוּ לָבָם פְּרָאוּי,
וְכִשְׁמִדָּשׁוּ לָבָם, יִחְוִלוּ בּוֹ אוֹתִיּוֹת שֵׁם
הוּיָה, וְזֶהוּ 'וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכָם' י". וְזֶהוּ גַם כֵּן

לב הדבוק
בה' אין
לו חסרון

הוספת אמרים

יד. וראה לאור החיים דברים פ"ד פסוק ד, עה"פ ואתם הדבקים בה' אלהיכם, יתבאר על פי מה שכתב רמב"ם
בפרק ו' מהלכות יסודי התורה (הלכה ב ג) וז"ל ושבעה שמות הם, הוי"ה וכו' כל המוחק אפילו אות אחת
משבעה שמות אלו לוקה, כל הנטפל לה' מלפניו מותר למוחקו וכו', מלאחריו כגון ך' של אלהיך וכו' של
אלהיכם וכיוצא בהם אינם נמוחקים, והרי הם כשאר אותיות של שם שהשם מקדשם, עד כאן, והוא מה שנתכוון
לומר להם במאמר הדבקים בה', פירוש ולפי ששם זה המיוחד שם הוי"ה אין אות נדבקת ונסמכת לו מלאחריו
אלא מלפניו, כגון לה', בה', כה', ואותיות אלו אין בהם קדושה ומותר למוחקם, ואם כן תהיה דביקות ישראל
בה' בדרך זה שאין ה' מקדשם, לזה גמור אומר אלהיכם פירוש דביקות זה שאתם דבקים בה' אינה כדביקות
האותיות שמלפניו, אלא כאותיות שמלאחריו, שהם כ"ם של אלהיכם, שהם קדושים כשאר אותיות של השם,
גם רמז בתיבת בה', יעוד נעים, והוא שם זה אינו מקדש מלאחריו, הא למדת שדביקות ישראל הוא בשמות
עצמם מתאחדים אור נפשם באור שם הנכבד, וכדי שלא תבין שהכוונה הוא כאותיות הנטפלים מלפניו ואין בהם
קדושה, גמור אומר אלהיכם, אמור מעתה כי כוונת אומרו בה' היא ביחוד האותיות. ועי"ע שם.

לְעוֹרֵר הַשָּׁפַע הָעֲלִיּוֹן רַק מִפֶּה וְלֵב קְדוֹשׁ

לְכוּ בָנִים, שְׁמַעוּ לִי יִרְאֵת ה' אֱלֹמֶדְכֶם: (תהלים לד, יב)

לא אֶכְפֹּת לָכֶם, אֵין הַדָּבָר פֶּן, רַק בּוֹאוּ אֲצִלִּי, וּשְׁמַעוּ לִי 'יִרְאֵת ה' אֱלֹמֶדְכֶם'. הלא תִדְעוּ הלא תִשְׁמְעוּ הלא תִבְיִנוּ, דְּכָל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת מְשֻׁרָשִׁים בְּמִדּוֹת הַקְּדוּשׁוֹת עֲלִיּוֹנִים לְמַעַלָּה. וְעַל יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה וְהַמִּצְוֹת, מְשֻׁפְּעִים הַמִּדּוֹת זֶה בְּזֶה, עַד שֶׁמִּתְרַבֶּה הַשָּׁפַע. וְזֶה לֹא שִׁיף שִׁיחָה, עַד שִׁיחָה הַלְמוּד וְהַתְּפִלָּה וְהַמִּצְוֹת עֲשׂוּיִים עַל יְדֵי בְּנֵי אָדָם הַגּוֹנִים שִׁפְיָהֶם וְלִפְסֵם קְדוּשִׁים, שֶׁיָּבֹאוּ מִן וְיַעֲרִיר אֶת מִינוֹ. אֲבָל אִם אֵין פִּי לְבוֹ נְכוֹנִים, אֵינוֹ מְעוֹרֵר הַקְּדוּשָׁה כָּלֵל, אֲדַרְבָּא מְגַבִּיר כֹּחַ הַסְטֵרָא אַחֲרָא, וּמִכְנִיעַ הַקְּדוּשָׁה רַחֲמָנָא לְצִלּוֹ. וְנִמְצָא בָּא לְתַקֵּן וְנִמְצָא מְקַלְקֵל, וְזֶהוּ הָעֶקֶר וְזֶהוּ הַשֵּׁרֶט.^{טו} [אלף בינה]

עֶקֶר כֹּל דָּבָר שֶׁבְּקִדְשָׁה אֵינוֹ עוֹשֶׂה רָשָׁם פְּעֻלָּתוֹ לְמַעַלָּה, עַד שִׁיחָה הָאָדָם הַעוֹשֶׂהוּ מְלֻמָּטָה קְדוֹשׁ וְטָהֵר מִבֵּית וּמַחוּץ, דָּאִי לֹאוּ הָכִי, שְׂוֹא שֶׁקֵּד שׁוֹמֵר, דְּבַעֲיָנָן שִׁיחָיו פִּי וְלֵב קְדוּשִׁים וְטָהוֹרִים פְּרָאוּי. וְדָבָר זֶה מְבַאֵר בְּתוֹרַתְנוֹ הַקְּדוּשָׁה, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (דברים ל, יד) "כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד, בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ" דְּהֵינּוּ שִׁיחָיו פִּי וְלֵבָבְךָ רְאוּיִים לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר, וְהֵינּוּ שִׁיחָיו קְדוּשִׁים וְטָהוֹרִים. וְלִהְיֵי קְאָמֵר בְּהֵאֵי לְשָׁנָא 'לְכוּ בָנִים שְׁמַעוּ לִי' דְּהֵינּוּ לְכוּ וְסוּרוּ מִן הַדֶּרֶךְ שְׁאַתֶּם הוֹלְכִים בָּהּ, שְׁאַתֶּם חוֹשְׁבִים שֶׁהִיא דֶּרֶךְ טוֹבָה, וְהִיא לֹא תִצְלַח. שְׁאַתֶּם חוֹשְׁבִים, פִּינּוֹן שְׁאַתֶּם עוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּמִתְפַּלְלִים, אָף עַל פִּי שְׁאֵין פִּיכֶם וְלִפְסֶם טָהוֹרִים פְּרָאוּי,

הוספת אמרים

טו. ולתוספת הענין ראה בספר העקרים מאמר רביעי פרק יח, בתו"ד, שהשפעות העליונות יושפעו על המקבל בהיותו במדרגה ידועה והכנה ידועה לקבלם, ואם לא יכין האדם עצמו לקבל השפע ההוא הנה הוא המונע הטוב מעצמו, שאם נגזר על איש מה על דרך משל שיצליחו תבואותיו בשנה פלוני, והוא לא יחרוש ולא יזרע בשנה ההיא, אף אם ימטיר השם מטרות עזו על פני תבל ארצה לא תצלחנה תבואותיו, אחר שלא חרש וזרע והוא המונע מעצמו הטוב ההוא בשלא הכין עצמו לקבלו, ולפי זה נאמר שכשנגזר על האדם טוב מה הנה הוא נגזר עליו במדרגה ידועה מכשרון המעשה, וזה כלל יעודי התורה, וכן כשנגזר עליו רע מה הנה הוא נגזר בהיותו במדרגה ידועה מהרוע או בהכנה ידועה וכשנשתנה המדרגה ההיא או ההכנה ההיא תשתנה הגזרה בהכרח לטוב או לרע, וזה כמלך שגזר על כל הערלים שבמדינה פלונית שימלו או שיהרגו או שיתנו לכל אחד כסף וזהב

עקר התשובה באלול בלב ובעינים

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצַת וּרְאִיתָם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מַצּוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם:
(במדבר טו, לט)

בשאר ימות השנה. ויזהר בשמירתם מכאן ולהבא. והנה אלול במלוי אלה למד ויו למד עם האותיות והכולל גימטריא "לבבכם עיניכם", לרמז לבני האדם דעקר תשובתכם באלול הוא שתשמרו לבבכם ועיניכם.
[שערי ארוכה אות ו']

הנה לכם לציצת וראיתם אתו ראשי תבות אלול. ובא הרמז בקאן דבאלול צריך האדם ביותר לטהר לבו ועיניו שהם תרי סרסורי דעברה (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה) דאף על גב דבשאר ימות השנה לא היה נזהר בשמירתם. עכשו באלול צריך לתקן מה שפגם בהם

הוספת אמרים

ועמד אחד מהם ונימול שתשתנה בלי ספק הגזרה ההיא ובטל מעליו לרע או לטוב כפי הכנה שנתחדשה באיש ההוא ולזה היה ההשתדלות בעשית הטוב וכשרון המעשה טוב והכרחי בכל דבר שהוא הכנה לקבול השפע האלהי או לבטל מעליו הגזרה.

יצר טוב

יצר טוב עוזר וסומך להגיע לדרך הישרה

וכי ימוך אחיה ומטה ידו עמוך והחזקת בו גר ותושב וחי עמוך: (ויקרא כה, לה)

ומט"ט הוא מסייע לבני ישראל המתעוררים לשוב בתשובה ולתקן דרכיהם, כפיתוב (שמות כג, כ) "הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרה בדרך" וכו', והוא מליץ טוב וזכות על ישראל, דעליו תקנו בתפלה (תחנון דב"ה) 'ועמוד מליץ טוב לצדקנו הוא יגיד ישרנו', וזה שאמר 'וכי ימוך אחיה', הוא יצר הטוב שנשפך ונתמסכן מחמת עונותיה, ועל ידי זה 'ומטה ידו עמוך', 'ידו' הם נפש רוח נשמה שלהם, דידו הם, דעל ידיהם יש לו עליה עמוך, וכשתחשיף ותתש כחם מחמת עונותיה בזה נעשה מן, ואם תחזר בתשובה הרי 'החזקת בו'.

מט"ט
נמצא בג'
עולמות
לעזר

ודע לה שיש לה עוזר וסומך שהוא מט"ט, שהוא יהיה לה עוזר לתקן הנפש רוח נשמה שלהם, שהרי הוא מצוי במקום שלשתן שהם עולמות בריאה יצירה עשייה, וזה שאמר 'החזקת בו',

אפשר לרמז על יצר הטוב, שהוא אחיו האמתי של אדם, שנוהג עמו אהוה גמורה, שמונה לו דרך טובה וישרה שמועלת לו בעולם הזה ובעולם הבא, ועל ידי העונות שמרבה האדם מתמסכן יצר הטוב ונעשה מן, ועל ידי העונות נחשכים נפש רוח נשמה שבאדם ואינם מאירים, וכל עקר יצר הטוב הוא להזהיר האדם שישמור נפש רוח נשמה שלו שלא יאבדו ממנו חס ושלוה, דיצר הטוב הוא מצד נפש רוח נשמה דכלהו מסטרא דקדושה, ועל ידי עלייתם עולה יצר הטוב, ועל ידי ירידתם יורד גם הוא ונעשה עני,

עליית
יצה"ט
תלוי
במעש"ט

והנה נפש רוח נשמה הם משלשה עולמות בריאה יצירה עשייה פידוע, הנשמה מעולם הבריאה, והרוח מעולם היצירה, והנפש מעולם העשייה, והנה מט"ט ראשו בעולם הבריאה וגופו בעולם היצירה ורגליו בעולם העשייה,

כח וסיוע
מעליונים

על הבחינה שיש לו בעולם העשיה דשם נחשב כגור תושב על הבחינה שיש לו בעולם היצירה ששם עקר מושבו, וחי על עולם הבריאה ששם ראשו והראש בה המחין שהם החיים, לכן חזק ואמץ פי הבא לטהר מסייעין אותו.

[מחשף הלבן פר' בהר]

דהינו פשתתעורר לשוב בתשובה ולתקן נפש רוח נשמה שלק זהו חזק ידים שתעשה ליצר הטוב, ואל תירא ואל תחת, לא יהיה לך רפיון ידים שהרי מט"ט מצוי בשלשה עולמות שמהם נפש רוח נשמה שלק, וזהו 'גר ותושב וחי עמך', ושלשתן על שם מט"ט נקראו גר,

השומע ליצר הטוב ה' עוזרו והנשמה גוברת

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. והארץ היתה תהו וגו' ויאמר אלקים יהי אור וגו'. ויאמר אלקים יהי רקיע וגו' ויאמר אלקים יקוו המים וגו': (בראשית א, א-י)

התורה
והנשמה
עוזרים
בס"ד

והקדוש ברוך הוא 'ברא יצר הרע וברא לו תבלין שלו הם התורה ויצר הטוב' (קדושין ל, ב) ועוד הנשמה מסייעתו, וגדול מקלם הוא הקדוש ברוך הוא פשוטה האדם שומע לעצת יצר הטוב, הוא עוזר האדם ומגבירו על יצר הרע. וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים לז, לב-לג) "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ה' לא יעזבנו בידו" צופה רשע הוא יצר הרע לאדם צדיק ומבקש להמיתו, ה' לא יעזבנו בידו דהינו הקדוש ברוך הוא עוזרו, וכשזוכה האדם ועושה רצון יוצרו, נשמתו הולכת

אפשר לרמז כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה דעקר ביאת הנשמה לזה העולם, משום שהיא דומה לבת בוגרת בבית אביה ובושה מלאכל, ולפיכך באה לזה העולם כדי שתסגל מוצות ומעשים טובים וממילא כשתחזר אינה בושה מלאכל כי ממעשה ידיה היא אוכלת. והנה הנשמה כה חפצה ורצונה בבואה לזה העולם כי אם לעסק בתורה ובמעשים טובים אבל הגוף כיון שבא מחמר קרוץ מתאווה, כי אם בתאוות העולם הזה, ובפרט דמפשעת יציאתו "לפתח חטאת ריבץ" (בראשית ד, ז). נכנס בו יצר הרע ומצא מין את מינו ונעור.

הנשמה
באה
לעבוד את
בוראה
משא"כ
הגוף

להשתעשע בגן אלקים מנוחה ונחלה
שאין לה הפסק.

והנה בהתבונן בדבר כי אף כל
מעלת הנשמה והגדלה שהיא
זוכה לה הכל נעשה על ידי הגוף,
ובאותו עולם הנשמה היא שמתענגת
כל אותו התענוג, והגוף משלך בקבר
לחזר רמה וגוש עפר, והיכן כל מה
שטרח ויגע, אמן גם הוא שזכרו אתו,
דיזכה לקום בתחית המתים וישאר קים
וקדוש יאמר לו והוי כנשמה ממש.

שכר
הנשמה
והגוף
לתחיית
המתים

ונבוא לבאור הפסוקים בראשית ברא
אלקים את השמים ואת הארץ
הם הנשמה והגוף כמו שדרשו רבותינו
זכרונם לברכה (סנהדרין צא, ב) "יקרא אל
השמים מעל ואל הארץ לדון עמו" (תהלים ג,
ד) והארץ שהוא הגוף היתה תהו ובהו דהינו
שהגוף אינו הולך פי אם אחרי הבלי העולם
שהם תהו ובהו, וחשף על פני תהום, דרשו
רבותינו זכרונם לברכה (זוה"ק כי תצא רעט, א)
תהום אותיות המוות, ולפי דרכנו ניקח
דהינו פיון שהגוף רודף הבלי העולם השטן
מעלים ומחשיף ממונו יום המיתה.

השומע
לדברי
היצר

ורוח אלקים מרחפת על פני המים
דהינו הנשמה מתאווה ומרחפת
על המים היא התורה הנקראת מים, "הוי

יצה"ר
חשך
יצה"ט אור

כל צמא לכו למים". (ישעיה נה, א) ויאמר
אלקים יהי אור הוא יצר הטוב לפי
שיצר הרע נקרא חשך כמו שנאמר
'וחשך על פני תהום' והוא שראוי
להקרא חשך לפי שמתעה בני אדם,
להדיחם במקום חשך וצלמות היא
גיהנם. ויצר הטוב נקרא אור לפי שמורה
לבני אדם דרך טובה וישרה כדי
להנחילם עולם הבא שכלו אור.

ואם האדם כשפא לו יצר הטוב נשמע
לו ונראית בו הארתו וזהו ויהי אור

ה' עוזר
לנדבק
ביצה"ט

דהינו שנהיה האור שהוא יצר הטוב
באדם ושמע לו. אז בראות השם יתברך
שהאדם שומע ליצר הטוב, הוא בכבודו
ובעצמו נתוסף על יצר הטוב ועוזר את
האדם ומרחיק ממנו יצר הרע, וזהו וירא
אלקים את האור שהוא יצר הטוב כי טוב
דהינו נראית טובתו בזה האדם ששמע
לו, ויבדל אלקים בין האור ובין החשך
מפריש האדם מן החשך שהוא יצר הרע
ומדביקו באור שהוא יצר הטוב, ויקרא
אלקים לאור יום, דהינו מי שנדבק ביצר
הטוב הנקרא אור יורש גן עדן הנקרא
יום, ומי שנדבק ביצר הרע הנקרא חשך
יורש גיהנם הנקרא לילה

[פתוחי חותם פר' בראשית]

עצת חז"ל לחזק יצר הטוב על יצר הרע

פי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום. והיה אם שלום תענה ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך. ואם לא תשלים עמך וגו'. ונתנה ה' אליה בידך וגו' (דברים כ, י-יג)

אפשר לרמז על פי מה דאיתא בגמרא. (ברכות ה, ב) 'לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע אי אזיל מוטב ואם לאו יעסק בתורה אי אזיל מוטב ואי לאו יקרא קריאת שמע אי אזיל מוטב ואי לאו יזכר לו יום המיתה'.

וזהו שאמר 'פי תקרב אל עיר' הוא הגוף ש'לך שנקרא עיר קטנה ויצר הרע אדוק דבוק בו ולא רצה להפרד ממנו, ואתה נתעוררת להלחם עם יצר הרע להרחיקו מעליך, התקון הוא 'וקראת אליה לשלום' דהינו קרא קריאת שמע ועסק בתורה וזהו וקראת היא קריאת שמע, לשלום היא התורה הנקראת

וואם לא תשלים עמך' דהינו אפלו אחר ש'עסק בתורה וקריאת קריאת שמע לא נכנע הגוף ועדין יצר הרע בתקפו, אף על פי כן לא תשוב לאחור רק התגבר לעשות מלחמה עם היצר הרע עד שיכנע הגוף ויברח יצר הרע, והתקון הוא זכר לו יום המיתה, ובזה יכנע הגוף ויברח יצר הרע וזהו שאמר

זכיר לו
יום
המיתה

על ידי
תורה
וקריאת
שמע

הוספת אמרים

א. ובענין תוקף המלחמה עיין בערבי נחל פרשת שלח, אמרו ז"ל, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על היצר הרע, כלומר שהוא יחזיק את היצר טוב שילחם נגד היצר הרע, ויעשה היצר טוב כחו כחו כמו שעושה היצר הרע, ואז ממילא יגבר כח היצר טוב, כי ודאי האדם ילך אחריו, ומשום הכי מגיע שכר טוב לצדיק עבור שהוצרך למלחמה, משא"כ אם היה היצר טוב והיצר הרע שוים לא היה מקום למלחמה, כי מדרך הטבע שני יועצים לאדם, אחד יועצו לטובה וחיים, ואחד להפכו ודאי יסכים לדעת הראשון. ועוד טעם ב' לשכר הוא, כי נודע שגם היצר הרע על הרוב כשמתפתח לאדם הוא מראה לו על עבירה שהיא מצוה, ואדרבה על כל דבר שהוא נגד כבודו ית"ש הוא בחלקת לשונו מראה לו טענות מזויפות ופיתוים לומר שהוא כבוד הבורא ית"ש, מצורף לזה שהוא עושה בכל כחו, ויצר טוב לא כן כנ"ל, ממילא משום זה צריך למלחמה גדולה, כי אלו היה אומר לו היצר הרע לך עשה עבירה, לא היה צריך למלחמה כל כך, כי גם הבהמה תנוס מדבר המזיקה, משא"כ כיון שמראה לו על העבירה שהיא מצוה וכבוד השי"ת לכן צריך למלחמה חזקה.

'וַיִּתְּנָהּ ה' אֱלֹהֶיהָ בְּיָדָהּ דְּהִינּוּ יִפְנֶעַ הַגּוֹף וַיִּמָּסֶר בְּיָדָהּ לַעֲבֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, מִטַּעַם וְהִפִּיתָ אֶת כָּל זְכוּרָה לְפִי תָרַב דְּהִינּוּ יוֹם הַחֶרֶב שֶׁהוּא יוֹם הַמִּיתָה זְכֹר אוֹתוֹ, וּבָזָה יִפְנֶעַ יֵצֶר הָרַע וַיִּבְרַח לוֹי. [פתוחי חותם פר' שפטים]

דְּבָרֵי יֵצֶר הַטּוֹב לְאָדָם

וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֱלֹהִים אֶל שָׂרָה וַיֹּאמֶר מִהְרֵי שְׁלֹשׁ סָאִים קִמַּח סֵלֶת לְוָשִׁי וְעָשִׂי גָגוֹת:

(בראשית יח, ו)

בא לְרַמֵּז עַל יֵצֶר הַטּוֹב שֶׁהוּא נִקְרָא אַבְרָהָם, לְפִי שֶׁהוּא אָב לְאָדָם שֶׁהוּא מוֹרָה לוֹ דֶּרֶךְ טוֹבָה וַיִּשְׁרָה כָּאָב שֶׁהוּא מוֹרָה לְבָנוֹ, וְרַם שֶׁהוּא מוֹרָה לוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת רַמּוֹת, וַיֵּצֶר הַטּוֹב הוּא מִמְהָר וּמִזְהִיר לַגּוֹף לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּלְטַרַח הַרְבֵּה בַּמִּקְרָא בַּמִּשְׁנָה בַּגְּמָרָא וּלְקַשֵּׁר אוֹתָם יַחַד שֶׁזֶהוּ רִצּוֹן הַשֵּׁם. וְזֶהוּ 'וַיִּמְהַר אַבְרָהָם' שֶׁהוּא יֵצֶר הַטּוֹב, 'הָאֱלֹהִים' לְבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּלְבִתִּי מִדְּרָשׁוֹת, 'אֶל שָׂרָה' הוּא הַגּוֹף הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאת שָׂרָה,

מִמְהָרוּ יֵצֶר הַטּוֹב וּמִכְנִיסוֹ לְבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּלְבִתִּי מִדְּרָשׁוֹת. 'וַיֹּאמֶר מִהְרֵי שְׁלֹשׁ סָאִים' הֵינּוּ שְׁלֹשׁ לְמוֹדָהּ מִקְרָא מִשְׁנָה גְמָרָא, וְדִקְדֹק בָּהֶם עַד שֶׁתִּבְרַרְרם וְתִטְחַנְנָם כְּטוֹחַן חֲטִים וְנַעֲשִׂים קִמַּח, וְחִזְרָ וּבִרְרָ אוֹתָם בְּנֶפֶשׁ אַחֵר נֶפֶשׁ עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה סֵלֶת נִקְיָה, וְתַעֲמֹד עַל הָאֱמֶת וְזֶהוּ 'קִמַּח סֵלֶת' בַּתְּחִלָּה קִמַּח וְהִדְרָ סֵלֶת. 'לְוָשִׁי וְעָשִׂי גָגוֹת' דְּהִינּוּ טָרַח הַרְבֵּה עַד שֶׁתִּחְבָּרְרם כָּלָם יַחַד וְתַעֲשִׂם כְּעוֹגָה אַחַת. [פתוחי חותם פר' וירא]

הוספת אמרים

ב. וראה בדרשות המהר"ל דרוש לשבת הגדול, וזה שאמרו בברכות (ד"ה) אמר ר' יהושע בן לוי לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע שנאמר רגזו ואל תחטאו, אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש שנאמר על משכבכם, אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר ודומו סלה. וביאורו כי יצר הרע אינו שולט רק מצד הבריאה שהרי כתיב לפתח חטאת רובץ, משיצא מן הרחם אל העולם חטאת רובץ, וממילא כשמזכיר לו יום המיתה שאין יצה"ר אז מסתלק יצה"ר.

אדם צריך להטות לבו לשמע ליצר הטוב

הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי. השמר מפניו ושמע בקלו אל תמר בו וגו' כי אם שמע תשמע בקלו וגו' (שמות כג, כ)

נאים ובתענוגות מאכלות ומשתאות והכל למלאות תאוות יצר הרע, ועל זה הזהיר דוד המלך עליו השלום (תהלים לז, א) "לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעשי עולה", כי מינים מינים יש ברשעים, יש שרוצים למשל בחבריהם להיות מכנעים תחת ידם ויש שתאותם במאכלות ומשתאות ואינם חוששים למצות ה', ויש שפרוצים בעריות, ויש בעלי לשון הרע ומלשינים ורמאים בדבריהם ובמשאם ובמתנם, ויש רכילים ומשיגי גבול, וכיון שבן אדם רואה הרשעים עושים מעשים רעים ומצליחים כמו שכתוב (ירמיה יב, א) "דרך רשעים צלחה" יצר הרע מסיתו לעשות כמותם, לפיכך דוד המלך עליו השלום הזהיר 'אל תתחר במרעים' בשום אופן ואל תקנא בהצלחתם "כי כחצר מהרה ימלו ויכירך דשא יבולון" (תהלים לז, ב).¹

אפשר לרמז זה הפסוקים על יצר הטוב, דיצר הטוב בראו הקדוש ברוך הוא להנאתו ולטובתו של אדם להורות לו דרך ישרה בעולם הזה כדי לזכות בה לעולם הבא, וחיב אדם לשמע לו כמו שאמר שלמה המלך עליו השלום בקהלת (ד, יג) "טוב ילד מספן וחקם ממלך זקן וכסיל", ואם אדם ישמע לעצתו מה טוב, ואם לאו ברוח יברח ויניחנו ביד יצר הרע, והנה פשטאם שומע לעצת יצר הטוב הקדוש ברוך הוא סועדו ועוזרו דהבא לטהר מסיעין אותו (שבת קד, א).

ועל כל דבר שיצר הרע מסיתו הקדוש ברוך הוא ויצר הטוב מסיעין אותו שלא יחטא לפי שמארעות העולם הזה רבים, וכן אדם מתקנא בעושי רעה לפי שרואה בני אדם מתפארים במלבושים

מטרת
יצה"ט

שלא
יתפעל
מראות
הצלחת
הרשעים

הוספת אמרים

ג. ולהבין הענין עיין לרמח"ל בספרו אדיר במרום ח"א תנא רזא דרזין, כתיב ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וכו'. מאן ישגח כו'. דע כי הפרשה הזאת היא כוללת באמת שרשי ההנהגה, ולכן אמר, דהוא סהדותא על מהימנותא דכלא. ואפרש לך סוד האמונה הזאת. כי הנה כתיב, אל אמונה ואין עול (דברים לב, ד). והוא כי הקב"ה מנהג את עולמו בכמה גלגולים עמוקים, והכל באמונה, לתת לכל אחד לפי מעשיו ממש. ונמשך מראשית הכל. כי שם הקב"ה בעולם צד הקדושה וצד הטומאה, זה לעומת זה, וביניהם שם כל עניני העולם, להיות שולטת

יצה"ט
מלמד
האדם
הדרך לגן
עדן

וְזֶהוּ פִּנְתַּת הַפְּסוּקִים 'הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ מִלְאָךְ לִפְנֵיךָ' הוּא יֵצֵר הַטּוֹב 'לְשִׁמְרָךְ בַּדֶּרֶךְ' דִּהְיִנּוּ שְׁמוּרָה לָךְ דֶּרֶךְ הַטּוֹב וְהִישָׁר לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים וּמוֹנְעָה מִלַּעֲשׂוֹת רָע אִם תִּשְׁמַע לוֹ, וְכִשְׁתִּשְׁמַע לוֹ בְּזֶה מִבִּיאָךְ לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, וְזֶהוּ שְׁאֵמֶר 'וְלִהְיָאָה אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִכִּינֹתִי שֶׁהוּא גֵן עֵדֶן, דַּעַל יְדֵי שְׁאֵדָם שׁוֹמְעֵי לַעֲצַת יֵצֵר הַטּוֹב זֹכָה לְגֵן עֵדֶן. וְכִיּוֹן שֶׁעַל יְדוֹ אֵתָה זֹכָה לְגֵן עֵדֶן 'הַשִּׁמְרָן מִפְּנֵי וְשִׁמְעַת בְּקִלּוֹ' כֹּל מֶה שִׁיאֵמֶר לָךְ 'אַל תִּמְרַבּוּ בִּי כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֵכֶם', כִּמּוֹ שְׁאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּה דְּכִשְׁאֵדָם אֵינוֹ שׁוֹמְעֵי לַיֵּצֵר הַטּוֹב, בּוֹרַח מִפְּנֵי וּמִתְאַבֵּל עָלָיו וְאֵינוֹ חוֹזֵר לוֹ עַד שִׁיחֲזֹר בְּתַשׁיבָּה כְּרֹאוֹי וְזֶהוּ 'כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֵכֶם' כִּמּוֹ שְׁאֵמֶרנוּ כִּי בְרוּחַ יִבְרַח.

וְדַע לָךְ 'כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ' לִפִּי שֶׁ'יֵצֵר טוֹב' גִּימְטְרִיא "שְׁדִי" עִם שְׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת וְלִהְיוֹת בָּא דְּכִשְׁאֵדָם שׁוֹמְעֵי לְדַבְּרֵי יֵצֵר הַטּוֹב שְׁדִי מְסִיעוֹ וְאִפְשָׁר דְּלָזְהָרָמוֹז "וְהִיָּה שְׁדִי בְּצִרְיָךְ" (איוב כב, כה) אֶל תִּקְרִי בְּצִרְיָךְ אֶלָּא בִּיצְרָךְ. וְעוֹד דִּיֵּצֵר בְּמִלּוֹי יוֹד צְדִי רִישׁ סוֹפֵי תַבּוּת שְׁדִי לְרַמּוֹז

שמות
הקדושים
ביצר
הטוב

דְּשְׁדִי הוּי בַּעֲזָר יֵצֵר הַטּוֹב לְסִיעַ לְאֵדָם, וְגַם כֵּן שְׁדִי מְכַנִּיעַ יֵצֵר הָרָע דְּגַם הוּא סוֹפֵי תַבּוּת שְׁדִי נִמְצָא שְׁדִי דְּבִיצְרָה הַטּוֹב לַעֲזֹר וּלְסִיעַ וּשְׁדִי דְּבִיצְרָה הָרָע לְהַכְנִיעַ. וְזֶהוּ שְׁאֵמֶר אַחֲרֵי זֶה 'כִּי אִם שְׁמַע תִּשְׁמַע בְּקִלּוֹ' דִּיֵּצֵר הַטּוֹב 'וְעִשִּׂיתָ כֹּל אֲשֶׁר אֲדַבֵּר' הִרִי שְׁמִי עִם יֵצֵר הַטּוֹב לְסִיעַ וְשְׁמִי גַם כֵּן דְּבִיצְרָה הָרָע לְהַכְנִיעַ וְזֶהוּ 'וְאִיבִיתִי אֶת אִיבִיךָ וְצִרְתִּי אֶת צִרְרִיךָ' שֶׁהוּא יֵצֵר הָרָע, דְּשְׁדִי הָרַמּוֹזָה בְּשִׁמּוֹ הוּא לְרַמּוֹז שְׁשְׁמִי מְכַנִּיעַ אוֹתוֹ כִּשְׁתִּשְׁמַע לַעֲצַת יֵצֵר הַטּוֹב.

עוה"ז
מלא הבל
ורק ע"י
יצה"ט
ניצל

וְצִרְיָךְ אֵתָה לְהַזְהִיר וְלִהְיוֹת בְּעִנְיָנִי הַעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֵם הֶבֶל וּמַעֲשֵׂה תַעֲתוּנִים וְיֵצֵר הָרָע מִתְעַהֵב בְּנִי אָדָם אֶל תַּתְּחִיר בְּפִרְעִים, וְהִנֵּה יֵצֵר הַטּוֹב הוֹלֵךְ עִמָּךְ לְסִיעָה וְאֵינוֹ עִמּוֹ וְזֶהוּ 'כִּי יִלְךְ מִלְאָכִי' שֶׁהוּא יֵצֵר הַטּוֹב 'לִפְנֵיךָ וְלִהְיָאָה אֶל הָאֱמֶרֶת', הֵם בְּנֵי אָדָם הַמִּתְפַּאֲרִים וּמִתְגַּאֲזִים כִּמּוֹ "יִתְאַמְרוּ כָּל פִּעְלֵי אֱוֹן" (תהלים צד, ד), 'וְהַחֲתִיתִּי הֵם הַנּוֹתְנִים חֲתִית עַל בְּנֵי אָדָם, 'וְהַפְּרִזִּי' הֵם בְּנֵי אָדָם הַפְּרוּצִים בְּכָל מַעֲשִׂים רָעִים כִּמּוֹ עִיר שֶׁהִיא פְּרוּצָה וְאֵין לָהּ חוֹמָה, 'וְהַפְּנִיעִנִי' הֵם שְׁטוּפֵי זָמָה כִּמּוֹ כְּנַעַן, 'הַחֲוִי' הוּא הָעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה הַנְּחָשׁ דִּתְרַגּוּם נִחַשׁ חוֹיָא וְזֶהוּ

הוספת אמרים

או זו או זו לפי המעשים. אך הכונה היא לנהוג הדברים בהנהגה כל כך עמוקה, שאי אפשר להשיגה, אלא הוא עצמו, ובה סוף סוף יחזור כל רע לטוב ותהיה הממשלה לקדושה לבדה. והנה זאת היא אמונתנו הקדושה אנחנו בני ישראל. אשר אין מאציל אלא אחד, הוא לבדו עשה את הכל. ושם התפשטות ספירות קדושה, וכנגדם עשה מדרגות הרע, והוא המנהיג לבדו אדון יחיד להחזיר כל הרע להשתעבד לעבודת קדשו, ואין גם אחד עושה דבר זולת רצונו. ואעפ"י שנראין הדברים קשים וזרים להבין דרכם כי דרך רשעים צלחה והצדיקים בשפל ישבו, אך הכל ינהיג בהנהגה נאמנת להשיב דבר על בוריו, וכל טוב יהיה נשגב לבדו בלי תערובות רע. ואין שום דבר בעולם נעשה לרע לבריות, רק הכל לטובם מאת המאציל היחיד ב"ה אשר אין זולתו.

אָדם בעלי לשון הרע והרמאי בכל דרכיו
 כמעשה הנחש, 'והיבוס' הוא הולך רכיל
 ומשיג גבול, כל אלה דרכי בני אדם
 הרעים וההולך בדרך ה' רואה כל אלה
 ואינו מתפתה וזהו שאמר 'פי ילך מלאכי
 לפניו והביא אֵל' בני אדם שמעשיהם
 כאמור דבהכרח תהיה בגיהנם וכיון
 שמלאכי שהוא יצר הטוב ילך לפניו הוא
 יצילה ויעזרה על יצר הרע. ועוד גם אני
 והכחדתיו ליצר הרע.

ומאחר שאני יוצר הטוב עמך בעזרה
 מנע רגלך מנתיבות הרשעים
 האלה 'לא תשתחוה לאלהיהם ולא
 תעבדם' דכל העובר עברה כעובד עבודה
 זרה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה
 על פסוק (תהלים צד, ד) "לא יהיה בך אל
 זר" איזהו אל זר שבתוכו של אדם הוי
 אומר זה יצר הרע. ולהכי קא מזהר קרא

הכתוב
 מזהיר
 שלא
 יתחבר
 לבני אדם
 רעים

כשתראה מעשה בני אדם הרעים
 שהזכרנו, דע לך שהם עובדים עבודה
 זרה ואתה 'השמר לך פן תשתחוה
 לאלהיהם ותעבדם' כמו שהם עושים,
 וקא מפרש קרא כיצד היא עבודה זרה
 שלהם שתרחק ממנה היא שלא תעשה
 כמעשיהם שאם עשית כמעשיהם הרי
 'השתחוית לאלהיהם', אלא אדרבא אם
 יש יכלת בידך 'הרוס תהרסם' לרשעים
 'ושבור תשבור מצבתיהם' כמו "ואשברה
 מתלעות עול" (איוב כט, יז), ואם נתאמצת
 ונתחזקת עד שתחזירם בתשובה ותהיה
 אתה והם 'ועבדתם את ה' אלהיכם'
 כשתעשה כן ותחזיר הרשעים בתשובה.
 השם יתברך יברך את לחמך ואת מימך
 ויסיר מחלה מקרבך, להכי פתח בלשון
 רבים וסים בלשון יחיד.

[פתוחי חותם פר' משפטים]

יראת שמים

יֵאֱמִין וַיַּדַּע שֶׁתִּמִּיד הוּא לִפְנֵי ה'
וּבְכָךְ יִשְׁמַר מִחַטָּא

(תהלים כה, ז)

פְּנֵה אֵלַי וְחַנּוּנִי, כִּי יָחִיד וְעֲנִי אָנִי:

מִלְחָטָא לִפְנֵי, וְלִהְיֵי אָמֹר 'כִּי מִיָּמִינִי בַל
אָמוּט', כְּלוּמָר, כִּי־נִי־שְׂוִיתִי ה' לְנִגְדִי
תִּמִּיד, פְּשׁוּט הוּא 'כִּי מִיָּמִינִי בַל אָמוּט' א.

שבח
אבותינו
הק'
שתמיד
היו
דבוקים
בה'

וּבְזָה נִשְׁתַּבַּחוּ עַמּוּנֵי הָעוֹלָם. בְּחִנּוּף
נֶאֱמַר (בראשית ה, כד) "וַיִּתְּהֶלֶף חֲנוּף
אֶת הָאֱלֹהִים" לְהוֹרוֹת דְּכָל יָמָיו הָיָה דַּעְתּוֹ
וְלִבּוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לִפְנֵי ה' דּוֹקָא, וְלֹא הָיָה
חוֹשֵׁב חֲבֵרַת בְּנֵי אָדָם אוֹ אֲהַבְתָּם לְכָלִּים,
שְׂחוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ שְׂאִין שׁוֹם אָדָם בְּעוֹלָם
רַק הוּא לְבַדּוֹ עֶבֶד מְשֻׁמֵּשׁ לְקוֹנוֹ, וְאִין לוֹ
שׁוֹם אָדָם אוֹ שׁוֹם דְּבַר שְׂמִטְרִיד אוֹתוֹ
מְשֻׁמֵּשׁ לִפְנֵי קוֹנוֹ, לְהִכִּי קָרִי עָלָיו

בֹּא כָּאן לְהַזְכִּיר הַמַּדּוֹת הַמְעֻלּוֹת, שֶׁבָּהֶם
רָאוּי שֶׁלֹּא יָשׁוּב רִיקָם. וְאַחַת מֵהֶם,
שֶׁהָיָה הִירָא אֶת ה' יִרְאֵת הָרוֹמְמוֹת,
יָשִׁים בֵּין עֵינָיו תִּמִּיד יִתַּד תְּקוּעָה בַּל תִּמּוּט,
שֶׁהוּא עוֹמֵד לִפְנֵי ה' תִּמִּיד, אִין לוֹ בְּשׁוֹם
רָגַע הַפְּרָדָה מִמֶּנּוּ, וְכִמְאֹר דְּוֹד הַמְּלָךְ
עָלָיו הַשְּׁלֹם (תהלים טז, ח) "שְׂוִיתִי ה' לְנִגְדִי
תִּמִּיד כִּי מִיָּמִינִי בַל אָמוּט", דְּקָדַק לִזְכֹּר
תִּמִּיד, לִזְכֹּר שֶׁשׁוֹם רָגַע לֹא יֵשׁ לוֹ שׁוֹם
הַפְּסָקָה מִלְחָשֵׁב שֶׁהוּא לִפְנֵי יִתְבָּרָה, רַק
תִּמִּיד שֶׁהוּא חוֹשֵׁב שֶׁהוּא לִפְנֵי יִתְבָּרָה,
דְּזָהוּ עֵקֶר הִירָאָה הַפְּנִימִית. דְּכִשְׂחוֹשֵׁב
שֶׁהוּא לִפְנֵי יִתְבָּרָה, בּוֹדֵאֵי שֶׁיְבוֹשׁ וַיִּכָּלֵם

שלא יזוז
מחשבת
ה' ממנו

הוספת אמרים

א. וראה למסילת ישרים פרק כה בדרך קניית היראה, וכיון שיתברר לו שבכל מקום שהוא, הוא עומד לפני שכניו יתברך, אז מאלו תבוא בו היראה והפחד פן יכשל במעשיו, שלא יהיו כראוי לפי רוממות כבודו, והוא מזה שאמרו, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים, כי כיון שהשגחת הקב"ה על כל דבר, והוא רואה הכל, ושומע הכל, ודאי שכל המעשים יהיו עושים רושם, וכלם נכתבים בספר אם לזכות או לחובה, ואמנם הדבר הזה אינו מצטייר היטב בשכל האדם, אלא על ידי התמדת ההתבוננות וההסתכלות הגדול, כי כיון שהדבר רחוק מחושינו לא יציירוהו השכל אלא אחר רוב העיון וההשקפה, וגם אחר שיציירוהו יסור הציור ממנו בנקל אם לא יתמיד עליו הרבה, ונמצא שכמו שרוב ההתבונן הוא הדרך לקנות היראה התמידית, כן היסח הדעת וביטול העיון הוא המפסיד הגדול שלה, יהיה מחמת טרדות או ברצון, כל היסח דעת ביטול הוא ליראה התמידית.

התורה להזהירנו, שעקר היראה הוא שעושה האדם עצמו שהוא עומד לפני ה' ממש, וכך הוא האמת, רק שיצר הרע מטמטם לבות בני אדם ומחשיף עיניהם מלהסתכל במשפלות. וכמאמר הנביא עליו השלום (ישעיה נט, ב) "כי אם עונתיכם היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם" כלומר, האמת הוא שתמיד אתם יושבים לפני אלהיכם, רק מחמת עונותיכם טח מלהשפיל לבכם, ואתם אומרים שאין אתם יושבים לפניו, שאם אתם יודעים באמונה שאתם יושבים לפניו, לא שיה שתהיו מכעיסים לפניו בחטאים. וזהו שאמר 'אחרי ה' אלהיכם', דהינו אם תאמינו ותעשו עצמכם, שאחרי ה' אלהיכם אתם הולכים ואין לכם שום פרישות ממנו, אז פשוט הדבר שאותו תיראו ותעבדו ובו תדבקו. ואם לאו, אין היראה יראה ולא העבודה עבודה. וכן נמי כתוב (דברים ו' ו-ז). "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום וכו' ודברתם בם בשבתה בביתה ובכלתה בדרך ובשכרה ובקומה" כל זה, כדי שיתקע בלבו השגחתו יתברך שבאמת תמיד האדם עומד כי אם לפניו יתברך, והמהלך בדרך זו אין חטא בא על ידו.

[אלף בינה כה']

ויתהלך חנוף את האלהים, דתמיד לא היה חושב, כי אם לפני האלהים הוא הולך ומשרת. וכן נמי פתיב בנח (בראשית ו, ט) "את האלהים התהלך נח". וכן נמי הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם אבינו עליו השלום (בראשית יז, א), "התהלך לפני והיה תמים" וכן נמי אמר אברהם אבינו עליו השלום (שם כד, מ) "ה' אשר התהלכתי לפניו" וכן נמי אמר יעקב אבינו עליו השלום (שם מו, טו) "האלהים אשר התהלכנו אבותי לפניו" והינו דאמר אלישע עליו השלום (מלכים ב' ה, טז) "חי ה' אשר עמדתי לפניו" דהינו תמיד אני עושה עצמי עומד לפניו לשרתו ולברך בשמו. ועל זה נמי אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קי"ט א), "אשרי תמימי דרך הולכים בתורת ה'" וקאמר נמי (שם קכח, א) "אשרי כל ירא ה' ההלך בדרךיו" דהפונה היא, דקאמר תדע למי אני קורא 'אשרי כל ירא ה'', למי שהולך בדרךיו, שעושה עצמו תמיד שהוא הולך לפני ה', על פיו יצא ועל פיו יבוא, ואין לו שום דבר שעושה חוץ מרשותו, לזה אני קורא 'אשרי כל ירא ה'".

וזהו נמי שאמרה תורתנו הקדושה (דברים י"ג ה). "אחרי ה' אלהיכם תלכו, ואתו תיראו ובו תדבקו" באה

התורה מלמדת לנו שאדם תמיד לפני ה' לולי עונותיו

הוספת אמרים

ב. ואלו דברי הרמב"ם במורה נבוכים חלק ג פרק כד, ודע שכבר חזק זה הענין ב'תורה' ובארו, וזכר שתכלית ה'תורה' כולה, בכל מה שכללה אותו ממצות עשה וממצות לא תעשה ומיעודים וסיפורים, אמנם הוא דבר אחד,

יראת שמים השער שיתקבלו מעשיו ותפלותיו

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי:

(דברים לב, א)

השער
לתורה
ותפלה
זה
מלכות
שמים

והנה שער השמים היא שכנית עזנו ומשם עולה התפלה למעלה.¹ והנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לא, ב) 'דמי שיש בידו תורה ואין בו יראת שמים דומה למי שמסרו לו מפתחות הפנימיים ומפתחות החיצוניים לא מסרו לו דמהיכא עייל'. והנה מפתחות החיצוניים היא שכנית עזנו מלכות שמים, ומפתחות הפנימיים הוא ת"ת הנקרא תורה. ומי שיש בידו תורה ואין בו יראה אין לו באיזה מקום לפנס ונשאר בחוץ. וזהו 'האזינו השמים ואדברה', השמים הוא ת"ת שהוא תורה והכי קאמר 'האזינו השמים דהינו היכן אוכל לומר להשמים האזינה וישמעו תפלתך, היכא דתתחלה הקדמתי "ותשמע הארץ" שהיא מלכות

אפ"ש לרמוז דבא משה רבנו עליו השלום לעורר את בני ישראל להיות כל מעשיהם לשם שמים. אם למדו תורה תהיה לשם שמים, ואם תפלה תהיה לשם שמים בכונה פראוי פי זהו העקר כדי שיהיה הכל מקבל ומרצה לשמים, שאם תהיה התפלה והתורה בקדשה ובטהרה הרי הכל ימצא פתח פתוח למעלה, ואם הכל משפה ולחוץ בלי קדשה וטהרה אין להם מקום במה לפנס רק הכל נדחה לחוץ. וזהו שבא משה רבנו עליו השלום לומר לישראל, הייטב בעיניכם שתהיו מתפללים ולא תקבל תפלתכם לכן השתדלו שתעשו מעשים טובים בקדשה וטהרה כדי שתקבל תפלתכם.

שיהיו
מעשיו
לשם
שמים

הוספת אמרים

והוא, יראת האלוה יתברך, והוא אמרו, "אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא הזה וגו'". ועיין לעיל ערך אמונה להאמין ב"ג עקרי הדת, שכתב רבינו שיסוד זה חשוב לבע"ת, ושם בהערות הבאנו דברי הרמ"א בשו"ע אור"ח סי' א', בשם הרמב"ם, כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד עיי"ש. ג. וראה בתיקוני זהר בהקדמה דף ה א, דרגא חמישאה ביראת ה' אוקמוהו מארי מתניתין, כל הקודם יראתו לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל הקודם חכמתו ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת, דכל הקודם חכמתו ליראתו למה הוא דומה, למי שמסרו לו מפתחות הפנימיים, ולא מסרו לו מפתחות החיצוניים, במה יכנס, ובארח רזא, אדנ"י תמן י' יראת ה', ואלין ארבע אתון אינן מפתחות החיצוניים דילה, י' מן יקו"ק איהי חכמה, וארבע אתון דהאי שמוא אינן מפתחות הפנימיים, ובגין דא אקדימו בצלותא אדנ"י שפתי תפתח, ולבתר חתמין לה בשם יקו"ק, ברוך אתה יקו"ק מגן אברהם.

שמים שהיא מפתחות החיצוניים 'אמרי פי'. דָּהוּ עָקֵר מִפֶּתַח הִירָאָה^ד.

וּבֹא מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם לְדוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל דְּעוּ וְרָאוּ וּמִמֶּנִּי תִלְמָדוּ וְכֵן תַּעֲשׂוּ שְׁהִי רוֹאִים בְּעֵינֵיכֶם מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם שְׁאֵנִי כְּכֵן בֵּית לִפְנֵי וְתִפְרֹךְ וּכְשֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְשׁוֹם דָּבָר אֵין לִי שׁוֹם עֲפָכָה רַק כְּשֶׁאֲנִי קוֹרָא מִיָּד הוּא עוֹנָה אוֹתִי וּמִדְּבַר עָמִי פֶּאֶשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוּ, וְעָקֵר כָּל זֶה מִשׁוֹם דְּמִפְתָּחוֹת הִירָאָה בִּידִי, אִם כֵּן גַּם אֲתֶם חֲזָקוּ וְאִמְצוּ לְיִרְאָה וּלְאַהֲבָה אֶת ה' וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה עוֹנָה אֲתֶכֶם בְּכָל עֵת, שְׁהִי עָקֵר הַתַּפְלָה וְהַתּוֹרָה הֵם הַמִּפְתָּחוֹת שֶׁבֵּהֶם פּוֹתַח אָדָם הַשְּׁעָרִים הָעֲלִיּוֹנִים אִם יִהְיוּ פְּרָאוּי, שְׁהִי עַל יְדֵי תַפְלָה וְתּוֹרָה עוֹשֶׂה אָדָם

חשיבותו של משרע"ה

הַתְקַשְׁרוֹת וְיִחוּדִים לְמַעֲלָה, בְּתַחֲלָה מַעֲלָה מִיֵּין נִקְבִּין וְאַחֵר כֶּן מוֹרִיד מִיֵּין דּוֹכְרִין וּכְשֶׁמוֹרִיד הַמִּין דּוֹכְרִין מוֹרִידִם מִמְּקוֹר הָעֲלִיּוֹן מַעוֹלָם לְעוֹלָם עַד סוֹף הָעוֹלָמוֹת. עַד שְׁמַגִּיעַ הַשְּׁפַע גַּם לְעוֹלָם זֶה הַגִּשְׁמִי, וְכָל זֶה עַל יְדֵי קִדְשָׁה וְטָהָרָה וְיִרְאָה וְאַהֲבָה פְּרָאוּי יְכוֹל לַפְעֵל פְּעֻלוֹת בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים, וְלִהְיוֹתָרָה הַכֵּל עַל יְדוֹ, אֲבָל אִם הוּא פָּגוּם כְּלָא מוֹמִין. הִרִי הוּא דְּחִי מַעֲקָרָא, וְתַפְלָתוֹ וְתּוֹרָתוֹ תוֹעֵבָה וּבְדָד יֵשֵׁב מְחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבּוֹ וְלֹא דִּי שְׁאֵינוֹ מִתְקֵן אֶלָּא אֲדַרְבָּא מְקַלְקֵל, וְעַל זֶה אָמַר לְיִשְׂרָאֵל דְּעוּ שְׁאֵנִי מַחֲמַת הִירָאָה וְהַאֲהָבָה שִׁישׁ בִּידִי בְּשִׁלְמוֹת. כְּשֶׁאֲנִי לּוֹמֵד תּוֹרָה אֲנִי מַשְׁפִּיעַ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְכֵן נִמִּי כְּשֶׁאֲנִי מַתְפַּלֵּל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת אֲנִי מַשְׁפִּיעַ^ד.

הוספת אמרים

ד. ובראשית חכמה בהקדמה בחשיבות היראה כתב, והרי דברים קל וחומר ומה תורה שלא נבראת אלא לכבודן של ישראל הרי היא קיימת לעולם ולעולמי עולמים, קל וחומר לצדיקים שבשבילים נברא העולם, עד כאן לשונם. אם כן נפקא מינה שכל מציאות העולם עיקרו הוא ישראל, ולא נתן להם הקדוש ברוך הוא את התורה אלא שיראו מלפניו. ועוד שמחמת בריאת העולם נכיר מעשיו וגדלו ונירא מלפניו. וכן פירש ברעיא מהימנא (בא מב, א) שעיקר בריאת העולם בגין דישתמודעון ליה, אם כן היראה שהוא ירא מהבורא שברא הכל היא עיקר החצר, והחכמה המלמדת הדרך היא שער הכניסה, ונמצא שכיון שלא נברא האדם אלא שיירא את הבורא וזהו עיקר החכמה כדפרישית, העושה הפך זה נוח לו שלא נברא, שמהפך כוונת הבורא ונמצא בריאתו לבטלה ועסקו בחכמה לבטלה ונוח לו ההעדר מאחר שאין בו תועלת. ה. וראה והתבונן במש"כ בשערי אורה השער התשיעי הספירה השנייה, ועתה צריכים אנו להודיעך סוד שני מקראות שקבעו חכמים, אחד בראש התפילה והוא 'אדני שפתי תפתח', והשני בסוף, 'יהיו לרצון אמרי פי'. וצריך אתה לדעת כי הראשון, הקבוע בראש התפילה, הוא השער שבו נכנסים בני עולם לבקש רחמים לפני י"י יתברך, וזהו 'אדני שפתי תפתח', ועל זה נאמר, פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יי, וסוף התפילה ההגונה שהיא מתגברת ועולה מספירה לספירה עד שמגיע עד הרצון שהוא דבוק בכתר, ולפיכך אמר בסוף 'יהיו לרצון אמרי פי'. וכשהתפילה מגעת למקום הרצון אז כל השערים למעלה ולמטה נפתחים לפניו ואין שם מעכב ומונע על בקשתו, שהרי בעולם הרחמים הוא, ואז יפיק כל צרכיו ושאלותיו ואין דבר עומד לפניו, שהרי ממקום הרצון הוא שואב, ויכול לחדש אותות ומופתים חדשים כאילו באותה שעה נברא העולם ואין דבר עומד לפניו. וזה שנאמר, בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזל תליא מילתא, לפי שהכל תלוי בעולם הרחמים שהוא המקור, במקום הנקרא מזל. ואם התבונן בעניין זה תבין סוד חנה, עד איזה מקום עלתה תפילתה כשאמרה, ותדר נדר ותאמר יהו"ה צבאות אם ראה תראה בעניי אמתך. וכן תבין מכאן סוד תפילות כל הצדיקים שהתפללו והפיקו כל צרכיהם בדרך נסים ונפלאות,

מעשי
משורע"ה
בקדושה
וטהרה

וזהו שאמר 'ערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי'. 'לקחי' היא התורה הנקראת "לקח טוב" (משלי ד, כ) 'ואמרתי' היא התפלה כמו שנאמר (תהלים יט, טו) "יהיו לרצון אמרי פי" דהינו דאמרינן דקדו אומר משה רבנו עליו השלום לישראל דעו

דהתורה והתפלה שלי עושים פעולות בעולמות עליונים למעלה, כמו המטר והטל וזה מחמת שהכל בקדושה וטהרה כראוי, לכן גם אתם ממוני תלמדו וכן תעשו כדי שתהיה תורתכם רצויה ותפלתכם מקבלת. [פתוחי חותם פר' האזינו]

על ידי ציצית ותפלין ומזוזה נמצא ביראת ה' כל היום

ימצאנו בארץ מדבר ובתחו ילל ישמן יסבבנהו יבוננהו
יצרנהו פאישון עינו: כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרש
כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו: ה' בדרך ינחנו ואין עמו אל
נכר: (דברים לב, י-יב)

לזכור
בכל עת
הג' מצות

אפשר לרמז דמשה רבנו עליו השלום בא לעורר לבות בני ישראל שבכל דור ודור להתעורר משנתם ולקחז בדרכי תשובה, ואף על גב שאין מי שיוכיח אותם לא ימצאו פטור בזה ליום הדין, כי חתם ורשם הקדוש ברוך הוא בחותמיו הקדושים שאנו מניחים בכל יום ציצית להתעטף בה וארבעת כנפיה, כל

אחד שם הוי"ה תלוי בו. ועוד מניחים תפלין ביד ובראש. ועוד מניחים מזוזה בפתחינו. וכל זה כל יום ויום, מי זה הוא אשר לא יתעורר על ידי המצוות האלה, ויאמר בלבבו, מאיזה טעם חובה עלינו לקיימם כל יום ויום. אלא הפונה שחובה עלינו להפיר חותמיו של הקדוש ברוך הוא, ובזה נבוא לעבד אותו, ועל זה אמרו

הוספת אמרים

הוא שננסו בתפילתם עד עולם הרחמים שהוא המקום אשר משם נתחדש העולם. וכמו שנתחדש העולם וכל בראיו מאותו המקום, כך הצדיקים המתכוונים בתפילתם לאותו המקום יכולים לחדש בעולם אותות ומופתים ולשנות מנהגו של עולם. וזהו מקום הביטחון הגמור, וזהו סוד הרצון, כי המגיע למקום הרצון הרי הכול בידו לעשות כפי רצונו וחפצו, כמו שאמר 'רצון יריאיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם'. והמבין זה יוכל להתבונן כל מקום שנאמר בתורה אותות ומופתים וגאולות ותשועות ושינוי מנהגו של עולם. ולפיכך קבעו בסוף התפילה 'היו לרצון אמרי', והוא סוד שאנו מתפללים 'היו לרצון', כלומר שיתחדש הדבר שאנו מתפללים עליו ממקור הרצון והמחשבה, כמו שנתחדש העולם מאותו המקור.

הָרַע. וְעוֹד מְזוּזָה בַּפֶּתַח שְׁרִשׁוֹם בָּה שֶׁם הוּא"ה מְבַפְּנִים שֶׁהִיא תַּבַּת וְהִנֵּה, וְשֶׁם שְׁדֵי מְבַחֲוִץ, וְשְׁנֵי שְׁמוֹת אֵלֶּה גִּמְטְרִיאָ שֶׁם, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דברים כח, י) "וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֶׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וַיֵּרְאוּ מִמֶּךָ". דַּעַל יְדֵי הַמְּזוּזָה נִשְׁמָר הָאֶדָם בְּבוֹאוֹ וּבִצְאָתוֹ וְאִין רְשׁוֹת לְהַחֲצִיזוֹנִים לְהַתְּדַבֵּק בּוֹ.

וְכָל זֶה אִם מַחֲשָׁב בַּקִּדְשֵׁת הַמִּצּוֹת הָאֵלֶּה וְתַהֲיֶה יִרְאַת ה' נִגְדַּ פְּנִיּוֹ"ה.
נִמְצָא שֶׁמִּצְוֹת אֵלֶּה מְעוֹרְרוֹת אֶת הָאֶדָם מִשְׁנָתוֹ, וְכִי שְׁאִינוֹ מִתְּעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ עַל יְדֵי הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה בְּכָל בֶּקֶר אִינוֹ בְּכָלל אֶדָם כָּלָל, רַק נִמְשָׁל בְּהִמּוֹת נִדְמוֹ. וְעוֹד כְּשִׁיתְּבוֹנוֹ הָאֶדָם בְּמִצְוֹת הַקִּדְשׁוֹת הָאֵלֶּה וַיִּכִּיר בַּקִּדְשָׁתָן וַיִּקְיֵם אוֹתָם כְּרָאוֹי לֹא יוֹכֵל הַיֵּצֵר הָרַע לְהַתְּגַרֵּוֹת בּוֹ לְהַחֲטִיאוֹ, כִּי כְּשִׁיבּוֹא הַיֵּצֵר הָרַע יֹאמַר לוֹ הָאֶדָם, אֲנִי כָּבֵד הַתְּעוֹרְרָתִי בְּמִצְוֹתַי שֶׁל הַקִּדְשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהֵם צִיצִית וּתְפִלִּין וּמְזוּזָה שֶׁהֵם חוֹתָמָיו שֶׁל הַקִּדְשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעַכְשָׁו אֵיךְ אֶעֱשֶׂה הָרַע הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְחֲטָאתִי לֹא־לֵהִים זֶה דָּבָר דֹּלָא שִׁיר, אֲנִי בְּבִקְרָא נִקְרָאתִי מִבְּנֵי הַיִּכְלָא דְּמַלְכָּא. וְעַכְשָׁו

רְבוּתֵינוּ זְכוּנוֹם לְבִרְכָּה (מנחות מג, ב) 'כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ צִיצִית בְּבִגְדוֹ וּתְפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּמְזוּזָה בַּפֶּתַחוֹ לֹא בְּמַהֲרָה הוּא חוֹטֵא, שְׁנֵאמַר (קהלת ד, יב) "וְהַחוּט הַמְּשַׁלֵּשׁ לֹא בְּמַהֲרָה יִתַּק".

וּשְׁלֹשָׁה מִצְוֹת אֵלֶּה שֶׁבְּכָל בֶּקֶר וּבִקְרָא הֵמָּה יְעוֹרְרוּ אֶת הָאֶדָם לַעֲבֹד אֶת ה', וְלָשׁוּב בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁלֵמָה. דְּמַעֲשֶׂה גָדוֹל, דְּמֵאֲחֵר שְׁאֵנוּ עוֹשִׂים אוֹתָם בְּמַעֲשֶׂה גָמוּר, אִין הַתְּעוֹרְרוֹת יוֹתֵר מֵזָה. דְּצִרִּיף הָאֶדָם כְּשִׁיתְּעַטֵּף בְּצִיצִית. יַחֲשֹׁב בְּלִבּוֹ לָמָּה הוּא מִתְּעַטֵּף בְּצִיצִית, אֵלֶּה מִפְּנֵי שֶׁתְּלִיין בָּה אַרְבַּעַה שְׁמוֹת הוּא"ה בְּרוּךְ הוּא, וַיֵּדַע וַיִּכִּיר שֶׁסָּבְבוּ הַקִּדְשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַל צִדְדָיו בְּשִׁמּוֹ הַגָּדוֹל וְהַקִּדְשׁ, כְּדִי שֶׁיֵּשִׁים יִרְאָתוֹ בֵּין עֵינָיו וְאֵל יִטֵּה יְמִין וּשְׂמָאל, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תהלים טז, ח) "שְׁוִיתִי ה' לִנְגְדִי תָמִיד כִּי מִיְמִינִי כָּל אֲמוּט". וְעוֹד תְּפִלִּין שֶׁל יָד כְּנֶגֶד הַלֵּב וּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ כְּנֶגֶד הָעֵינַיִם דְּעֵינָא וְלָבָא סְרִסְרֵי דְּעֵבְרָה גִּינְהוּ. (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה) וְצוּנוֹ הַקִּדְשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנִּיחַ הַתְּפִלִּין כְּנֶגֶד פְּדִי לְטַהֵרם וּלְקַדְּשָׁם, וְלֹא יִשְׁלַט בָּהֶם יֵצֵר

בשעת
עשיית
המצוה
יחשוב
בכח
המצוה

הוספת אמרים

ו. ובשולחן ערוך אורח חיים סימן ח סעיף ח, יכוין בהתעטפו שצונו הקב"ה להתעטף בו כדי שזכור כל מצותיו לעשותם. וכתב במשנה ברורה סימן ח ס"ק יט, וזהו מלבד הכוונה שצריך לכוין בלבישה לקיים מצות ציצית וכתב הב"ח שכן הדין בתפילין וסוכה אף דבשאר מצות יוצא אף שלא מכוין בה דבר כי אם שעושה המצוה לשם ד' שצוה לעשותה הנך שאני דבציצית כתיב למען תזכרו ובתפילין למען תהיה תורת ה' בפך. ז. ובזה"ק אחרי מות עו ב, ועל דא בר נש דאשתכח בפתחא דביתיה שמא קדישא שדי בכתרין עלאין, כלהו ערקאן ואתרחקו מניה. ח. וראה בדברי הרמב"ן שמוות יג טז, כי הקונה מזוזה בזו אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פנות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו.

אֶעֱשֶׂה עֲצָמִי מִצָּרַע טָמֵא מְטֻנָּף. זֶה, לַעֲבֹר אֶת פִּי ה' אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת
שִׁנְאָמֶר בּוֹ (ויקרא יג, מז) "בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ
לְמַחֲנֶה מוֹשְׁבֹו". לֹא אֶשְׁמַע לָהּ לְדָבָר
[מעגלי צדק אות י']

יְזַהַר בְּכָבוֹד הַשְּׂכִינָה וְאַחֵר כֶּף יִפְנֵס בְּפָרֶם ה'

בְּרֵאשִׁית אוֹתִיּוֹת בֵּית ראש. לְרִמּוֹז עַל
הַשְּׂכִינָה הַנִּקְרָאת בֵּית
שְׁצִרְיָה הָאֲדָם לִידַע אוֹתָהּ תַּחֲלָה וְלַהֲזַהֵר
בְּכָבוֹדָהּ, וְאַחֵר כֶּף לִפְנֵס לְפָנִים. דְּהִינוּ
שְׁהֲאָדָם שְׁחֻשָּׁקָה נִפְשׁוֹ לִפְנֵס בְּגֵן
אֱלֹהִים לִידַע דְּרָךְ הָאֲמִת, צִרְיָה תַּחֲלָה
שֶׁתִּהְיֶה בּוֹ יִרְאֵת שְׁמִים יִרְאֵה פְּנִימִית
הַתְּלוּיָה בַּשְּׂכִינָה וְאַחֵר כֶּף יִפְנֵס לִידַע
הַסְּפִירוֹת. אָבֵל אִם אֵין בּוֹ יִרְאֵה אֵין לוֹ
רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּסְּפִירוֹת כִּי לֹא יַעֲלֶה
בְּיָדוֹ מְאוֹמָה. וְכִמּוֹ שֶׁאֲמָרוּ בַּגְמָרָא (שבת
לא, ב) אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תוֹרָה וְאֵין בּוֹ יִרְאֵה
דּוֹמָה לְמִי שֶׁמָּסְרוּ לוֹ מִפְּתָחוֹת הַפְּנִימִיִּים
וְלֹא מָסְרוּ לוֹ מִפְּתָחוֹת הַחִיצוֹנִים
דְּמַהֲיָכָא עֵינִיל'.
וְחֻכְמִי הַתְּלֻמוּד עֲלֵיהֶם הַשְּׁלוֹם כָּל
דְּבָרֵיהֶם מִיִּסְדִּים עַל אֲדָנִי פִּז
דְּרָךְ הָאֲמִת וּפְרוּשׁ דְּבָרֵיהֶם כֶּן הוּא
דִּידוּעַ דְּהַתוֹרָה נִקְרָאת עַל ת"ת. וְהִירְאֵה
עַל הַמְּלָכוֹת, וְהַמְּלָכוֹת נִקְרָאת מִפְּתָחוֹת
הַחִיצוֹנִיִּים דְּהִיא תַּחֲלָת כָּל הַפְּתָחִים כְּמוֹ
שִׁנְאָמֶר (תהלים קיח, יט) "פְּתָחוּ לִי שַׁעֲרֵי
צֶדֶק". וְת"ת נִקְרָא מִפְּתָחוֹת הַפְּנִימִיִּים
דְּהוּא לְפָנִים מִן הַמְּלָכוֹת. וְזֶה שֶׁאֲמָרוּ כָּל
שֵׁישׁ בּוֹ תוֹרָה שֶׁהוּא ת"ת וְאֵין בּוֹ יִרְאֵה

מפתחות
חיצוניים
זה מלכות
שמים

הוספת אמרים

ט. ובשלה"ק בפרשת קרח תורה אור, ועל אלו השלוש שלמיות, נצטוונו בשלוש מצות שהזכירו רז"ל, כל מי
שיש לו ציצית בבגדו, ותפילין בראשו ובזרועו, ומזוזה בפתחו, עליו נאמר, החוט המשולש וגו'. הנה ציצית סובבים
גוף האדם בד' רוחותיו, מורים על שלימות הגוף. מזוזה בביתו הוא לשלימות הממון, כל אשר לו לאדם משים
בביתו וסוגר דלת לשמרו, על כן שם מזוזה, להראות שהכל מאתו יתברך, והכל ניתן לעבודתו. תפילין בראשו
נגד המוח, ובזרוע מכוון נגד הלב, שהם כלי המחשבה והעיון והיא שלימות התורה. י. בזוה"ק ז ב, בראשית
רבי חייא פתח ראשית חכמה יראת יי' שכל טוב לכל עושיהם תהלתו עומדת לעד, ראשית חכמה האי קרא הכי
מבעי ליה סוף חכמה יראת ה' בגין דיראת ה' סוף חכמה איהי לאעלה לגו דרגא דחכמתא עלאה הדא הוא
דכתיב פתחו לי שערי צדק, זה השער לה' ודאי דאי לא ייעול בהאי תרעא לא ייעול לעלמין, למלכא עלאה
דאיהו עלאה וטמיר וגניז ועביד ליה תרעין אלין על אלין ולסוף כל תרעין עבד תרעא חד בכמה מנעולין בכמה
פתחין בכמה היכלין אלין על אלין, אמר כל מאן דבעי למיעל לגבאי תרעא דא יהא קדמאה לגבאי מאן דיעול
בהאי תרעא יעול, אוף הכי תרעא קדמאה לחכמה עלאה יראת ה' איהי.

שהוא מלכות דומה למי שמסרו לו מפתחות הפנימיים ולא מסרו לו מפתחות החיצונים דהא מלכות שהיא פתח כל השערים שבה יכנס תחלה לא זכה לה מחמת חסרון היראה ומהיכן יכנס. [גנזי המלך תיקון השכינה אות ט']

הקב"ה חפץ בנו שנירא אותו יראת הרוממות

אלהים" בשביל ישראל שנקראו (ירמיה ב, ג) "ראשית תבואתו", "ברא אלהים את השמים ואת הארץ". ואפלו המלאכים לא נבראו כי אם בשביל ישראל, והצדיקים הגמורים מעלים מן המלאכים דנשמות הצדיקים מפנימיות העולמות, ונשמות המלאכים בחיצוניות העולמות^א.

לידא מה'
רק יראת
הרוממות

ויש לרמוז זה בפסוק בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ (בראשית א, א) שהוא ראשי תבות תכלית בריאת ישראל שיפירו רוממות אדון אדונים מלכותו בכל משלה שווא רשע אוהב צדק יתברך יתרום תהלה לבדו תאות. לרמוז דעקר בריאת העולמות בשביל ישראל ועקר ישראל כדי שיפירו כבוד הדר מלכותו ותהיה יראתו על פניהם מפני גדל ורוממות מלכותו, ולא מפני דבר אחר, דהינו לא תהיה היראה

הנה מלת התשובה המלוי הה תיו שין ויו בית הה ראשי תבות תתבונן ותסתפל יפה תכלית בריאת האדם הלא נברא שידע אדון הכל יתעלה הדרו ויעבדו יומם ולילה. וכן נמי מלת תשובה ראשי תבות תבין ותדע הבורא בראך שתעבדו, והפונה פשוטה דעל מי ועל מה ברא הקדוש ברוך הוא את האדם, ומה תועלת יש לו בו רק כדי להראותו מלכותו שהוא אדון הכל יחיד ואין זולתו, וברא את האדם כדי שתתגלה מלכותו בתחתונים וייראו מפניו כמו שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ג, יד) "והאלהים עשה שיראו מלפניו". והנה לא ברא הקדוש ברוך הוא השמים והארץ כי אם בשביל בני ישראל שיקבלו התורה ויקימו מצותיה ועל ידם תתגלה אלהותו יתברך ומלכותו וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא בראשית ג) "בראשית ברא

בריא
העולם
שיתגלה
מלכותו

הוספת אמרים

יא. וראה לשערי קדושה למהרח"ו חלק ג שער ב, עוד יש אור אחר בצורת אדם הנקרא מחצב המלאכים, שממנו נחצבו כל המלאכים וגם הוא נכלל מכל פרטים הנזכרים כולן והוא מלבוש חיצון על אור מחצב הנשמות וכו' ומעתה נתבאר כל תשובות השאלות שכתבנו בתחלת שער זה. כי הנה אור מחצב הנשמות פנימי ועליון מאור מחצב המלאכים ולכן הן משרתיו, כי על ידו נמשך הארתם וחיותם מאור העשר ספירות אליהם.

יראת הענש ולא יראה פדי לקבל שָׁכָר, שָׁאִין זו יראה שלמה ואין רצונו יתברך בזה היראה רק ביראת הרוממות בלי שום פניה אחרת כלל. ואפשר דזו היא פונת שלמה המלך עליו השלום (משלי כד, כא) שֶׁאָמַר "יֵרָא אֶת ה' בְּנִי וְמִלֶּךְ עִם שׁוֹנִים אֵל תִּתְעָרֵב" בָּא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלֹמֹם לְהַזְהִיר אֶת הָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה יָרָא אֶת ה' יִרְאֵת הַרֹמְמוֹת מִפְּנֵי כְבוֹד הַדָּר מְלָכוּתוֹ שֶׁהוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם כְּרִצּוֹנוֹ הַטוֹב וְהוּא אֶחָד אֵין בְּלֻעְדּוֹ, וְחִיָּבִים כָּל הַבְּרוּאִים לִירְאָה וּלְאַהֲבָה אוֹתוֹ מִפְּנֵי כְבוֹד יְקָר הַדָּר מְלָכוּתוֹ וּגְדֻלַּת רֹמְמוֹתוֹ, וְלֹא תִהְיֶה הִירְאָה תְלוּיָה בְּשׁוּם דָּבָר. וְעַל זֶה אָמַר 'יֵרָא אֶת ה' בְּנִי וְמִלֶּךְ' דִּהְיִנו הִירְאָה שֶׁתִּירָא אֶת ה' הוּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְלָכוֹ שֶׁל עוֹלָם וְאֵין זִוְלָתוֹ דִּהְיִנו שֶׁתִּהְיֶה הִירְאָה יִרְאֵת הַרֹמְמוֹת וְאֵינָה תְלוּיָה בְּשׁוּם דָּבָר כָּלֵל. 'עִם שׁוֹנִים אֵל תִּתְעָרֵב' דִּהְיִנו הַמְּשֻׁנָּם שֶׁיִּרְאֵתָם הִיא מִפְּנֵי הָעֵנֶשׁ אוֹ שֶׁיִּקְבְּלוּ שָׁכָר אֵל תִּתְעָרֵב².

וְכֵן נִמְי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשְּׁלֹמֹם אָמַר לְיִשְׂרָאֵל בְּתוֹכָהּ (דברים כח, נח) "לִירְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הִזָּה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ". אָמַר לָהֶם מִי לֹא יֵרָא מִי לֹא יִפְחַד מִן הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל הִזָּה מִפְּנֵי עַז הַדָּר

הקב"ה
חפץ רק
בבני

כְּבוֹדוֹ וְנוֹרְאוֹתָיו, וְאָמַר לָהֶם צְרִיכִים אַתֶּם שֶׁתִּדְעוּ כִּי אֵין רִצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם אִמָּה אַחֲרֵת שֶׁתִּירָא מִמּוֹנוֹ וְתַעֲבֹדוּהוּ כִּי אִם אַתְּכֶם דּוֹקָא, שֶׁהֲרִי שְׁבָעִים אֲמוֹת אַחֲרִים בָּרָא וְלֹא בָּחַר בְּשׁוּם אִמָּה בָּהֶם רַק בָּכֶם דּוֹקָא. וְזֹאת תוֹסֶפֶת נוֹסֶפֶת עַל הָרִאשׁוֹנִים וְצְרִיכִים אַתֶּם לְהִתְבּוֹנֵן וּלְהִכִּיר בָּה, וְהוּא שֶׁתִּפְּרִיז כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵצַד גְּדֻלַּת מַעֲלַת כְּבוֹדוֹ וּמְלָכוּתוֹ חוֹבָה עַל כָּל הַבְּרוּאִים לְקַבֵּל מְלָכוּתוֹ, וְעוֹד אַתֶּם יֵשׁ בָּכֶם תוֹסֶפֶת נוֹסֶפֶת עַל כָּל הַבְּרוּאִים שֶׁלֹּא בָּחַר בְּשׁוּם אִמָּה אַחֲרֵת שֶׁיִּקְבְּלוּ מְלָכוּתוֹ עֲלֵיהֶם וְתִקְרָא אֱלֹהוֹתוֹ עֲלֵיהֶם זִוְלָתִי עֲלֵיכֶם שֶׁהֲרִי לֹא נִקְרָא רַק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

וְאִם כֵּן מִשְׁנֵי דְרָכִים אַתֶּם חִיָּבִים בְּכְבוֹדוֹ וּבִירְאָתוֹ יוֹתֵר מִן הַכָּל, תִּדְא מְחֻמָּת גְּדֻלַּתוֹ וּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹד שֶׁלֹּא בָּחַר בְּשׁוּם אִמָּה רַק בָּה שֶׁעָלֶיהָ הִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ וְאֱלֹהוּתוֹ לֹא נִקְרָאת כִּי אִם עָלֶיהָ, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר 'לִירְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הִזָּה'. וְעוֹד זֹאת יִתְרָה בָּכֶם, אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁלֹּא קָרָא אֱלֹהוּתוֹ כִּי אִם עָלֶיהָ דִּלָּא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבָחַר בָּהֶם, אֱלֹא כְּדִי שֶׁיִּקְבְּלוּ מְלָכוּתוֹ עֲלֵיהֶם וְיַעֲבֹדוּהוּ. [שערי תשובה אות י"א]

בני
חיבים
ביותר
ביראת ה'

הוספת אמרים

יב. ובערבי נחל פרשת אחרי, ביאר בענין היראה, וז"ל, מ"ש (ברכות ל"ג ע"ב) בפסוק (דברים י', יב) מה ה' שואל מעמך כו' אטו יראה מלתא זוטרתא כו', ופירשנו על פי מה שאמרו פחד על הקרובים יראה על הרחוקים, כך יש ב' מיני יראת ה', יש אשר ה' עמו בכל מקום על דרך שוית ה' לנגדי תמיד ואז הפחד רב מאוד כי עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ויש אשר איננו במדריגה זו ועכ"פ ירא את ה' מעשות רע, וזה אינו בגדר פחד

באור יראה פנימית

(מלכים א יז, א) "חי ה' אשר עמדתני לפניו דהינו דבכל שעה חושב כאלו הוא לפני ה'" וכשחושב כך האדם לעולם לא יחטא¹. והנה נמי "יראת" עם הכולל גימטריא "ברית" לרמז דשניהם שקולים, יראת ברית, ולכן כשיפגם ברית תבוא יראת שיהא גימטריא ברית ותכפר על ברית, ולכן ירבה ביראת שמים ובא הרמז על נכון דתקון ברית ירדף אחר יראת שמים.

[גנזי המלך אות י']

בראשית ראשי תבות תקון ברית רדף אחר יראת שמים. לרמז דהפוגם בברית בעונו נרגן מפריד אלוף שמים. והיראה תהיה יראה הפנימית. והיראה הפנימית היא שיחשב בכל עת שהשכינה פגדו ויפחד וירעד מפניו כאדם שעומד לפני שליט תקיף ולא יוכל לפנות מיראתו ימין ושמאל, וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום, (תהלים טז, ח) "שגיתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט" וכמו שאמר הנביא,

מי שיש בו יראת ה' דבריו נשמעים

בעיניהם ויקימו דבריו, צריך שיהיה ירא אלהים ויהיה לומד תורה לשמה, וזהו שאמר סוף דבר הכל נשמע, דהינו אם רצית שכל מה שתאמר ותשפט ותוכיח לעם יהיה נשמע ומקבל ומרצה עליהם, צריך שתהיה את האלהים ירא

שלמה המלך עליו השלום (אמר) (קהלת יב, ג) "סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור", דהינו שלמה המלך עליו השלום מזהיר לאדם, אם רצונו שיתקבלו דברי תורה שיאמר לאחרים

הוספת אמרים

רק גדר יראה כירא מדבר רחוק, לז"א דעכ"פ שואל ה' מעמך שתהיה בגדר יראה ואח"כ יעזרך שתהיה בגדר יותר מזה. יג. וראה בחובות הלבבות השער העשירי שער אהבת ה' פרק ו, שמסביר בענין יראת הרוממות יראה לכבודו ורוממותו ועוצם גבורתו, ואיננה סרה מן האדם ולא נפרדת ממנו כל ימי חייו, וזאת העליונה שבמדרגות יראי אלהים, אשר נזכרו בספרים ביראה, והוא המביא אל האהבה הזכה והכוסף המצער. ומי שהגיע אל המדרגה הזאת מן היראה לא יאהב ולא יירא זולת הבורא, כמו שסיפר אחד מן החסידים על אחד מהיראים, שמצאו ישן באחד המדברות ואמר לו, האיך ירא מן האריה, שאתה ישן במקום הזה, אמר לו, אני בוש מאלהים, שיראני ירא זולתו.

וְאֵת מִצְוֹתָיו שְׁמֹר, בְּזֶה יִהְיוּ מְקַבְּלִים
 דְּבָרֶיךָ בְּעֵינֵי שׁוֹמְעֵיהֶם, כִּי זֶה כָּל
 הָאָדָם, דֹּהֵינוּ כָּל עָקֹר בִּיאַת הָאָדָם
 לְזֶה הָעוֹלָם, עַל מִנַּת כֹּן בָּא שִׁיְהִיו
 כָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שְׁמִים.
 [מחשף הלבן פר' נח]

תְּחִלַּת תִּקּוּן מְרַכְּבָה הָעֲלִיוֹנָה יִרְאַת ה'

רִאשִׁית חֲכָמָה יִרְאַת ה' שֶׁכָּל טוֹב לְכָל עֲשִׂיהֶם: (תהלים קיא ז')

והכּוֹנֵנָה שְׁאוּמֹר (דוד המלך עליו השלום),
 ראשית תיקון חכמה שהוא
 עולם העליון, תחלת התיקון הוא המעשה
 שהוא יראת ה', וקרי למעשה יראה
 משום דהכי ראוי להיות, משום דאית
 יראה ואית אהבה, ויראה קרי חיצוניות
 ואהבה קרי פנימיות, ומלת יראה נמי
 במלוי יוד ריש אלה המלוי גימטריא
 נפש, והמעשה הוא בנפש, כי הנפש
 בכל מקום היא בעשיה ששם הוא
 המעשה, ועוד המלכות נקראת יראת ה',
 והמלכות בכל עולם היא בעשיה דאיתו
 עולם, אם כן שפיר קרינו ליראה מעשה,
 דהכי עקרה ושרשה.
וזֶה שְׁאוּמֹר 'ראשית חכמה', דהינו תחלת
 כל תיקון מרכבה העליונה הקדים
 תחלה 'יראת ה' שהוא המעשה פאמור,
 וזהו שמשם 'שכל טוב לכל עשיהם',
 דהינו דלעולם אין המצוות נקראים שכל
 טוב דהינו שהם נאים ומקבלים רק אם
 קדמה להם עשיה, וזהו 'לכל עשיהם',
 דהינו שיקדים המעשה".
 [מחשף הלבן פר' בחוקתי]

הוספת אמרים

יד. ועיין בזה"ק ויקהל רטז א, לבתר אהבה כמה דאוקמוה, דאהבה שריא לבתר יראה ורזא דמלה כיון דשארי
 יראה על רישיה דבר נש אתער לבתר אהבה דאיהו ימינא.

מאיר ר. שיעור תשיעי ח' טבת פב

מי שדבק ביראת השם אינו בטל מעבודת ה' לעולם

צר ומצוק מצאוני, מצותיך שעשעני: (תהלים קיט, קמג)

בא לומר, שהוסיף חמרא יתרא, דקיימא
לן "אנוס רחמנא פטרה" (בבא קמא
כח), דמי שהווא אנוס פטור מן התורה ומן
המצוות. אמנם מי שדבק ביראת השם
ואהבתו בתכלית, אינו חושש לשום דבר
שבעולם, וכל טרדות העולם ומארעותיו
וצרותיו, נחשבים אצלו כאין, ואינו
מתבטל מעבודתו יתברך כלל. וכמו
שמצינו (ברכות פ"ב, ה) ב'ר' רבן גמליאל עליו
השלוש, שקרא קריאת שמע בלילה
הראשון שנשא, ואמרו לו תלמידיו לא
למדתנו רבנו שחתן פטור מקריאת שמע
בלילה הראשון אמר להם איני שומע
לכם לבטל הימני על מלכות שמים אפלו
שעה אחת וזה שאמר 'צר ומצוק
מצאוני' ואפלו הכי, אני חשוב כאילו לא
יש לי שום צרה, ועומד על משמרת
ומשתעשע לפניך במוצאיך כאשר אני
בשלוה, וזה שנאמר 'מצותיך שעשעני'.
[אלף בינה]

בא לומר, שהוסיף חמרא יתרא, דקיימא
לן "אנוס רחמנא פטרה" (בבא קמא
כח), דמי שהווא אנוס פטור מן התורה ומן
המצוות. אמנם מי שדבק ביראת השם
ואהבתו בתכלית, אינו חושש לשום דבר
שבעולם, וכל טרדות העולם ומארעותיו
וצרותיו, נחשבים אצלו כאין, ואינו
מתבטל מעבודתו יתברך כלל. וכמו
שמצינו (ברכות פ"ב, ה) ב'ר' רבן גמליאל עליו
השלוש, שקרא קריאת שמע בלילה

התקונים למעלה נעשים רק על ידי יראי שמים

בכל בקר, אמר דוד המלך עליו השלום
(תהלים קכב, ג, ד) "ירושלם הבנויה כעיר
שחברה לה יחדיו, ששם עלו שבטים
שבטי יה עדות לישראל", הפונה דבא דוד
המלך עליו השלום לעורר לבות בני
ישראל להתקדש וליראא את השם
ולאהבה אותו ולעבדו מלב ומנפש, כדי
שיוכלו על ידי תפלתם לבנות שכינת עזנו
ולהחזירה ולהשלימה בכל בקר פרצוף
גמור בת עשר ספירות, ושלמותה הוא על

מאחר שהשכינה עמנו בגלות בצער
גדול, ראוי לכל ירא אלהים
להיות דואג על צערה בכל יום, וישמור
עצמו מפל חטא אפלו קל, ויקים כל
מצוה שתזדמן ותבוא לידו כהלכתה,
ויתפלל פראוי כל יום שלש תפלות, כדי
שעל ידי כל זה יזכה להיות לו חלק בבנין
השכינה שנוגית בכל בקר, והזכים לזה
הם הנקראים שושביני דמטרוניתא,
ואפשר שעל הבנין הזה שנוגית השכינה

ירא שמים
דואג
לצער
השכינה

יְדֵי כָלִיּוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁמֵרָאשׁ הָעוֹלָם
וְעַד סוֹפוֹ, שְׁכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ חֶלֶק בָּהּ, אִם
בְּזֹאת יֵשׁ חֲלוּק, דְּמִי שֶׁהוּא יֵרָא הַשֵּׁם עַל
יְדֵי תַפְלָתוֹ עוֹשֶׂה סִיּוּעַ וְתַקוּן בְּבִנְיָנָה, וְכָל
מִי שֶׁאֵין בּוֹ יִרְאַת הַשֵּׁם לֹא בִלְבַד שֶׁאֵינוֹ
מֵתַקֵּן אֲלָא מְקַלְקֵל וְעוֹשֶׂה בָּהּ פָּגָם חֹס
וְשָׁלוֹם, וּמִפְּנֵי זֶה יִחָרֵד לֵב אִישׁ וְיִתַּר
מִמֶּקְמוֹ, וְיִהְיֶה זֶהִיר וְזָרִיז שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִן
הַמְקַלְקָלִים רַק מִן הַמֵּתַקְנִים טו.

וְצָרִיךְ לְדַעַת כִּי הַשְׂכִּינָה חוֹבָה לְהַתְתַּקֵּן
וּלְהַבְנוֹת בְּכָל יוֹם עַל יְדֵי יִרְאֵי
הַשֵּׁם וְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, וּמִי שֶׁאֵין בּוֹ יִרְאַת
הַשֵּׁם וְאֵין לוֹ חֶלֶק בְּבִנְיָן הַשְׂכִּינָה, לוֹ לְבַדּוֹ
נִשְׁאָר הַפָּגָם וְהַחֲסָרוֹת, אֲבָל הַשְׂכִּינָה
מִשְׁתַּלְמָת בְּכָל בִּקּוּר, וְעַל זֶה אָמַר הַפְּסוּק
(דְּבָרִים ל"ב, ה) "שַׁחַת לוֹ לֹא, בְּנִיּוֹ מוֹמָם",
כְּלוּמַר לְעֵנֶן הַשְׁתַּלְמוֹת הַשְׂכִּינָה בְּכָל יוֹם
אֵין עוֹן הָרָשָׁעִים מַעֲפֵב, דְּחוֹבָה לְהַבְנוֹת
בְּכָל יוֹם עַל יְדֵי יִרְאֵי הַשֵּׁם וְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ,
וְלֹא נִשְׁאָר הַפָּגָם וְהַחֲסָרוֹן רַק בְּרָשָׁעִים
שֶׁנֶּחֱסַר חֲלָקָם מִמֶּנָּה, וְזֶהוּ 'שַׁחַת לוֹ לֹא'
דִּהְיִנוּ הַהִשְׁחָתָה וְהַחֲסָרוֹן מִצַּד בְּנִין
הַשְׂכִּינָה שֶׁבְּכָל יוֹם לֹא יֵשׁ, וְהָרָשָׁעִים בָּם
נִשְׁאָר הַפָּגָם וְהַמּוּם, וְזֶהוּ בְּנִיּוֹ מוֹמָם,
דִּהְיִנוּ נִשְׁאָר מוֹמָם בָּם, דְּלֹא יֵשׁ לָהֶם
חֲלָק בַּשְׂכִּינָה.

השכינה
נתקנת
בכל יום
והחסרון
רק
ברשעים

וְאֶפְשָׁר דְּעַל זֶה אָמַר בְּאִיּוֹב (יח, ד) מִי
שֶׁמַּעֲשִׂי רַעִים אֵין תַּפְלָתוֹ מִתְקַבֵּלָת
וְאֶפְשָׁר דְּעַל זֶה אָמַר בְּאִיּוֹב (יח, ד) מִי
שֶׁמַּעֲשִׂי רַעִים אֵין תַּפְלָתוֹ מִתְקַבֵּלָת
(בְּרוּכּוֹת ה', ב) דְּרָשׁוּ נִפְשׁוֹ עַל הַתַּפְלָה,
שֶׁאָמְרוּ טוֹרְפִין לוֹ תַּפְלָתוֹ בְּפָנָיו, וּלְפִי
דְּרָפְנוּ מִדְּבַר עַל מִי שֶׁמַּעֲשִׂי רַעִים, וְגוֹרֵם
שְׁטוּרְפִין לוֹ תַּפְלָתוֹ בְּפָנָיו וְאֵינָה
מִתְקַבֵּלָת, וְאָמַר לוֹ דְּמָה שֶׁאֵין תַּפְלָתוֹ
מִתְקַבֵּלָת בְּזֶה אֵין חֲסָרוֹן לְבִנְיָן הַשְׂכִּינָה,
דִּהִיא חוֹבָה לְהַבְנוֹת בְּכָל יוֹם עַל יְדֵי יִרְאֵי
ה' וְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, וְהַחֲסָרוֹן לֹא נִשְׁאָר כִּי
אִם לְרָשָׁע שֶׁאֵין לוֹ חֶלֶק בְּבִנְיָנָה, וְזֶה
שֶׁאָמַר 'טָרַף נִפְשׁוֹ', כְּלוּמַר אֶתְּהָ הָרָשָׁע
שֶׁעַל יְדֵי מַעֲשִׂי הָרָעִים טוֹרְפִין לָהּ
תַּפְלָתָהּ וְאֵינָם מְקַבְּלִים אוֹתָהּ וְזֶהוּ טָרַף
נִפְשׁוֹ הִיא תַּפְלָתוֹ, 'בְּאִפּוֹ' בְּשִׁבִּיל מַעֲשִׂים
הָרָעִים שֶׁהֵם חֲרוֹן אָף, אֵל תַּחֲשֹׁב דְּכִין
שְׁטוּרְפִים תַּפְלָתָהּ יֵשׁ חֲסָרוֹן וּפָגָם חֹס
וְשָׁלוֹם בַּשְׂכִּינָה, דַּע לָהּ שֶׁאֵין חֲסָרוֹן
וּפָגָם בְּבִנְיָנָה, וְזֶה שֶׁאָמַר 'הִלְמַעֲנָה תַּעֲזֹב
אֶרֶץ' הִיא הַשְׂכִּינָה, דִּהְיִנוּ וְכִי הַשְׂכִּינָה
בְּשִׁבִּיל תַּפְלָתָהּ שֶׁהִיא נְטֻרְפָת תִּהְיֶה
נִעֲזָבֶת וְיִפְגַּם בְּבִנְיָנָה, אֵין בְּבִנְיָנָה נִפְגָּם,

וְמָה שֶׁאָמַר 'וְיַעֲתֵק צוּר מִמֶּקְמוֹ', צוּר
הוּא ת"ת, דְּבִהַפָּגָם הַשְׂכִּינָה גַּם
ת"ת נִפְגָּם חֹס וְשָׁלוֹם, וְאֵינוֹ נִפְגָּם בְּשׁוּם

ח"ו הפגם
רק
ברשעים
עצמם

הוספת אמרים

טו. וראה בזה"ק ויקהל קצד ב, אלא מהכא אוליפנא רזא לצלותא דבר נש, דדחיל למאריה ומכוין לביה ורעותיה
בצלותא אתקין תקונא דלעילא כמה דאוקימנא, בקדמיתא בשירין ותושבחין דקאמרין מלאכין עלאין לעילא
ובהווא סדורא דתושבחין דקא אמרי ישראל לתתא איהי קשיטת גרמא ואתתקנת בתקונהא כאתתא דאתקשטת
לבעלה ובסדורא דצלותא בהווא תקונא דצלותא דמיושב אתקינא עולמתהא וכל אינון דילה ומתקשטן כל אינון
בהדה וכו'.

בְּקֶרֶת לֹא תִּתְּ וְלֹא מַלְכוּת, וְהַפָּגֶם
וְהַחֲסָרוֹן לֹא נִשְׁאָר כִּי אִם בְּרִשְׁעָה שְׁאִין לוֹ
חֶלֶק לֹא בִּתְּ וְלֹא בַּמַּלְכוּת, וְזֶה שֶׁאָמַר
אַחֲרָיו (שם ה) "גַּם אִזְּרִי וְרִשְׁעִים יִדְעוּ",
שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ חֶלֶק בַּשְּׂכִינָה, "וְלֹא יִגַּה
שְׂבִיב אֲשׁוּ", שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ חֶלֶק בִּתְּ, וְזֶה
שֶׁאָמַר 'יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה' הִיא שְׂכִינַת
עֲזָנוּ שְׂבִיבִית בְּכָל יוֹם, וְהִיא נְבִיט עַל יְדֵי
כָּל יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ 'כְּעִיר שֶׁחֲבֵרָה לָּהּ יִחַדּוּ',
דִּהְיִנוּ שֶׁהִיא כְּמוֹ עִיר שְׂמִת־חֲבָרִים כָּל
הָעוֹלָם לְבִנוּתָהּ,

וְאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם דָּעוּ לָכֶם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵף עַל פִּי שְׂבִיבִיתָה
עַל יְדֵי כָּל יִשְׂרָאֵל, אִין הִרְשָׁעִים בְּמִנְיָן
הַבְּנִין הֵזָה, **שְׂאִינָה נְבִיט רַק עַל יְדֵי יִרְאֵי**
ה' וְחוֹשְׁבֵי שָׁמוֹ, שֶׁהִרִי תִדְעוּ, שֶׁהַשְּׂבִיטִים
שֶׁמֶהֶם יֵצְאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם מְשֻׁרְשִׁים
בַּשְּׂכִינָה, וְכְמוֹ שֶׁהַשְּׂבִיטִים קְדוֹשִׁים שְׂבִיטִי
יֵה, כֹּף צָרִיף לְהִיּוֹת הַנִּמְנָה בְּבִנְיָן הַשְּׂכִינָה
לְהִיּוֹת יִרְאֵה הַשֵּׁם בְּקִדְשָׁהּ וּבְטַהֲרָהּ כְּרָאוּי
וְאִזְּ יִהְיֶה לוֹ חֶלֶק בְּבִנְיָן הַשְּׂכִינָה, וְזֶה
שֶׁאָמַר 'שֶׁשֵּׁם עָלוּ שְׂבִיטִים שְׂבִיטִי יֵה',
וְכְמוֹ שֶׁהַשְּׂבִיטִים שֶׁמְשֻׁרְשִׁים בַּשְּׂכִינָה כָּלֶם

הַתִּיקוֹן
נַעֲשֶׂה רַק
ע"י יִרְאֵי
ה'

קְדוֹשִׁים, מִשֵּׁם 'עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל' שֶׁהֵם כָּל
זֶרַע יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים לְהוֹדוֹת לָהּ, דִּהְיִנוּ
לְהַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא עֵת בְּנִין הַשְּׂכִינָה, צָרִיכִים
לְהִיּוֹת יִרְאֵי הַשֵּׁם כְּרָאוּי כְּדִי שֶׁתִּבְנֶה
הַשְּׂכִינָה עַל יָדֶם,

וְהִנֵּה הַצַּדִּיקִים יִרְאֵי הַשֵּׁם כָּל מְגֻמָּתָם
מִבְּקָשִׁים מְלֻכָּנוּ יִתְבָּרַךְ שִׁיתָן
לָהֶם עֶזֶר וְסִיעָה שִׁיְהִיָּה לָהֶם חֶלֶק בְּבִנְיָן
הַשְּׂכִינָה, שֶׁזֶהוּ תְּכִלִּית רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְהִיּוֹת
שְׁלָמָה כְּרָאוּי, וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ
עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תהלים עט, ט) "עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ, וְהַצִּילְנוּ וְכִפֹּר
עַל חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ". מִבְּקָשׁ דָּוִד
מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁיַּעֲזָרְהוּ עַל בְּנִין
הַשְּׂכִינָה, וְזֶהוּ 'עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר
כְּבוֹד שְׁמֶךָ' שֶׁהִיא הַשְּׂכִינָה, וְעוֹד "דְּבַר
כְּבוֹד" גִּימַטְרִיָּא "רַחֵל", לְהוֹרֹת בְּבִירוֹ
דְּעַל רַחֵל שְׂכִינַת עֲזָנוּ הוּא מִדְּבַר, וְהַצִּילְנוּ
וְכִפֹּר עַל חַטֹּאתֵינוּ, הַצִּילְנוּ מִיָּצֵר הָרַע
שֶׁלֹּא יִדְחֵנוּ מִהַדְּבַק בָּהּ, וְכִפֹּר עַל
חַטֹּאתֵינוּ מִהַ שֶׁעֲבַר עָלֵינוּ כְּפֹר, וְכָל זֶה
'לְמַעַן שְׁמֶךָ', כְּדִי לַעֲשׂוֹת תִּקְוֹן לְשְׂכִינָתָהּ,
דִּזֶּהוּ רְצוֹנָהּ. [מחשף הלבן פר' ויגש]

גָּדוֹל תִּלְמוּד שְׂמִיָּא לַיָּדִי מַעֲשֵׂה וּבְקָל אֶפְשָׁר לְבֹא לַיָּדִי יִרְאָה

וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שָׂאֵל מַעֲמָךְ כִּי אִם לַיִּרְאָה אַתָּה
ה' וכו': (דברים י, יב)

מִמִּילָא יִרְאָת ה' קָלָה בְּעֵינָיו לְקִיָּמָה, דְּגָדוֹל תִּלְמוּד שְׂמִיָּא לַיָּדִי מַעֲשֵׂה, וְעוֹד אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָּה (פסחים נ, ב) 'לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה שְׂמִיתוֹן שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה', כְּשִׁירְגִיל תָּמִיד לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה בְּהִכָּרַח הִיא מְבִיאָתוֹ לַיָּדִי יִרְאָה, דְּכָף הִיא דִּרְכָּה לְהוֹרוֹת חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ טִי.

הסבר מהו
המעט
שנשאר
לאדם

וְאִם כֵּן שֶׁהַחֲכָמָה שֶׁהִיא הַתּוֹרָה הִיא מֵאֵת ה' מְבִיאָתוֹ לַיָּדִי יִרְאָה קָל בְּעֵינָיו לַעֲשׂוֹתָהּ, שֶׁהַתִּלְמוּד שֶׁנֶּתַן לוֹ ה' הוּא מְבִיאָתוֹ לַיָּדִי מַעֲשֵׂה, בְּשִׁלְמָא אִם הָיָה גַם הַתִּלְמוּד תָּלוּי בַּיָּדִים שֶׁהוּא הָעֶקֶר הַמְבִיא לַיָּדִי יִרְאָה, הָיָה הַדָּבָר קָשָׁה בְּעֵינֵינוּ, אֲךָ מֵאַחַר שֶׁהַתִּלְמוּד תָּלוּי בַּיָּדִי וּמֵאַתִּי בָּא לָכֵם, רַב הִירְאָה מִהַתִּלְמוּד בָּאָה, וְנִמְצָא לֹא נִשְׁאַר לָכֵם לַעֲשׂוֹת מִצַּד הִירְאָה כִּי אִם מַעֲט מִזְעָר, וְדָבָר מוֹעֵט

הִנֵּה לְכַאוֹרָה מִלְתָּא דִּתְמִיָּהָ זֹ, דְּבִאָמְרוּ 'מָה ה' שָׂאֵל מַעֲמָךְ כִּי אִם לַיִּרְאָה', פֶּשֶׁט הַדְּבָרִים הוּא, דְּיֵשׁ כְּמָה דְּבָרִים שְׂבִיד אָדָם לַעֲשׂוֹתָם וְיֻכַּל לַעֲשׂוֹתָם, וְלֹא שָׂאֵל מִמֶּנּוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כִּי אִם הִירְאָה, וְלֹא שִׁיךְ בִּיד הָאָדָם שׁוֹם דְּבָר לַעֲשׂוֹת לֵה' זֹולַת הִירְאָה, דְּזֶה דְּוָקָא לְבָדָה תָּלוּיָה בִּיד הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָּה (ברכות לג, ב) 'הַכֹּל בַּיָּדִי שְׂמִיָּם חוּץ מִיִּרְאָת שְׂמִיָּם'.

וְאֶפְשָׁר לִזְמַר דְּרַךְ פֶּשֶׁט, דְּהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָּה (נדה טז, ב) דְּבִשְׁעַת הַרְיוֹן מַעֲלָה הַמְלָאָה הַטָּפָה לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֹמֵר טָפָה זֹ מָה תִּהְיֶה עָלֶיהָ חֲכָם אוֹ טָפֵשׁ, וְיֵשׁ לְאוֹקוּמֵי חֲכָם זֶה אֶפְלוּ בַּתּוֹרָה, וְכִיּוֹן דִּמְאָת ה' נִגְזְרָה עָלָיו חֲכָמַת הַתּוֹרָה

התורה
מביאה
ירא"ש

הוספת אמרים

טז. וראה בתיקוני זהר דף ו א, בגין דאיהי יראה דנפקת מגו תורה דאיהי עמודא דאמצעייתא, דאיהי יקו"ק, דבגינה אוקמוהו מארי מתניתין, גדולה תורה שמביאה לאדם לידי מעשה, דאי בר נש לא ידע אוריינתא ואגרא דפקודיא דילה, ועונשין דילה למאן דעבר על פקודיא, ומאן הוא דברא ליה וברא אוריינתא, ומאן הוא דיהב לה לישראל, איך דחיל ליה ונטיר פקודיו, ובגין דא אמר דוד לשלמה בנו, דע את אלהי אביך ועבדו, דאי בר נש לא אשתמוע ההוא דיהב ליה אוריינתא, ומני ליה לנטרא לה, איך דחיל מניה ועביד פקודיו, ובגין דא אוקמוהו רבנן, ולא עם הארץ חסיד, ואין בור ירא חטא.

תוכלו לעמוד בו, וזה שאמר 'מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה', הפונה כיון שהיראה תלוי בחכמה, דאם אין חכמה אין יראה, וגדול התלמוד שמביא לידי מעשה, אם פן שרש היראה ועקרה הוא מן התלמוד, ולא תלה

הקדוש ברוך הוא התלמוד בגדכם רק בידו ונתנו לכם, נמצא לא שאל מכם רק יראה בלא חכמה, ומאחר שהוא נתן לכם החכמה הרי היראה קלה בעיניכם לעשותה בלי טרח ולמה תרפו עצמכם ממנה. [מחשף הלבן פר' עקב]

בעסקו תמיד בתורה יבוא ליראת שמים

חשבת דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיה: (תהלים קיט, נט)

בבית בין בלכתו בדרך בין בשכבו בין בקומו. אין רפואה ותקון לאדם כמו זה דמאחר שלא יסיר דברי תורה ממנו בשום זמן ועת אין תקון ליראת שמים יותר מזה". [מעגלי צדק אות ח']

אפשר לרמז דהנה כתוב בדברי תורה (דברים ו, ז) "ודברת בם בשבתך בביתך ובליכתך בדרך ובשכבך ובקומך". וכשיתבונן האדם ויסתכל באזהרה זו שהזהיר על דברי תורה שלא ימושו מפיו האדם בשום זמן בין בשבתו

הוספת אמרים

יז. ויש לציין דברי הריב"ש בתשובות בסימן מה ד"ה אמנם, שאל הנגיד רב שמואל הלוי ז"ל, מרבינו האי גאון ז"ל, אם מותר להתעסק באותן החכמות. והשיב לו, וז"ל, תקון הגוף, ומשור הנהגת האדם, הוא עסק המשנה והתלמוד, וכו' ולא תמצא יראת שמים ויראת חטא וזריזות וענוה וטהרה וקדושה, אלא במתעסקים במשנה ובתלמוד. עכ"ל התשובה ההיא.

מי שיראת ה' בו מלאכי מרום אינם נפרדים ממנו

שפטים וְשִׁטְרִים תִּתֵּן לָהּ בְּכָל שְׁעָרֶיהָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיהָ נָתַן
לָהּ וּגְוִי: (דברים טז, יח)

ג, א. והנה מי שיראת ה' נגד פניו מאמת ומקנים דברי חכמים וכשמעו דברי הזהר הקדוש הקדושים האלה. יקשרם על לבו ויעשם עטרה על ראשו וידע נאמנה בנדאי גמור שהמלאכים הנזכרים הם עמו והם מזהירים אותו. וצריך לשמע לאזהרתם כדי שלא יברחו ממנו רק ישארו עמו ויהיו בעוזריו נגד יצר הרע וחילותיו. אף כשלא ישמע להם הם בורחים ממנו, ומיד נמסר ביד יצר הרע ועושה בו פרצונו.

[פתוחי חותם פר' שפטים]

אפשר לרמז על פי מה שכתוב בזהר הקדוש"י על פסוק "כי מלאכיו יצוה לה". (תהלים צא, יא) דשני מלאכים עשה הקדוש ברוך הוא עם האדם להורותו ולהזהירו בכל יום ויום ללכת בדרך ישרה. כשהוא קם בבקר ממטתו ופקח עיניו אומרים לו 'עיניך לנכח יביטו' (משלי ד, כה). פתח פיו לדבר אומרים לו 'נצר לשונה מרע' (תהלים לד, יד). קם ללכת אומרים לו 'פלס מעגל רגלך' (משלי ד, כו). אי שמע להו מוטב ואי לא שבקין לה ואזלין והשטן עמיד על ימינו לשטנו' (זכריה

הירא את ה' מתחכם יותר נגד היצר

טפש כחלב לבם, אני תורתך שעשעתי: (תהלים קיט, ע)

בא לומר, היצר הרע וגונדא דלה מלאים נכלים וערומיות, ובכל מיני ערמות באים על האדם, אם מצאו יד לפתותו בדבר גדול, רודפים אחריו בדבר גדול, ברשתם, ואם לא מצאו יד בדבר גדול, רודפים אחריו בדבר קטן. ובכל דבר של

הוספת אמרים

יח. פר' וישב קצא א, וראה עוד בהקדמת הזוה"ק יב ב.

מאיר ר. שיעור תשיעי ח' טבת פב

בזה מבהיל יצר הרע וגונדא דלה, ומטמטם דעתם ומטרפם ולא נשאר בהם פח לרדף אתריו. וזה שאמר הזדים האלה, שהם יצר הרע וגונדא דלה, שנתגרו בי לפתותני בשעת התפלה לחשב מחשבות, לא הועילו בי, ואדרבא אני נתגברתי עליהם עד שטמטמתי דעתם, ולא ידעו מה לעשות יי. [אלף בינה]

קדשה שרופה אדם לעשות, שם נדבקים בו הסטרא אחרא ושם מריקים פחם, כדי לבטלו מדבר קדשה שהוא או לפחות שלא לעשותה פהגן. והרא את ה' וחרד מדבריו, יודע כל ערמוניות יצר הרע וגונדא דלה, ומתחכם יותר ויותר כדי לבטל תחבולותיהם, "ולא תעשנה ידיהם תשיה" (איוב ה, יב) ובכח הראה והקדשה שמרבה האדם ואזר חיל ומתגבר פארי,

דינים נהפכים לירא ה' לחסדים ורחמים

אמרתי לה' אלי אתה האזינה ה' קול תחנוני. אלקים אדני עז ישועתי סכתה לראשי ביום נשק: (תהלים קמ, ז-ח)

ה' על ידי מעשיו והתגברו על יצר הרע מתחברים אלה השמות של אלקים ואדני שהם דינים וגבורות עם ההויו"ת, שהם חסדים ורחמים ומצילים האדם מכל מכשול ועושים נקמה באויביו העליונים והתחתונים.

וזהו שאמר אמרתי 'לה' אלי אתה' זה צד החסדים 'האזינה ה' קול

הפונה בזה להודיע לבני האדם. דהרא את ה' פראוי מלב ומנפש, השמות היוצאים מהם הדינים והגבורות ומכחם באה התגברות לקלפות, אותם השמות בעצמם הם חוזרים לעזרת האדם לעזרת ה' בגבורים. והשמות הם שמות 'אלקים ואדני' שהם שרש הדינים ומכחם מתגברים הדינים והקלפות. והרא את

הוספת אמרים

יט. וראה לנועם אלימלך פרשת משפטים ד"ה וכי ינצו, והנה לפעמים היצר הרע מסית לאדם גם כן שיעשה מצות כדי שיהיה לו אחיזה רוצה לומר גם כן בהמצות שאינה עושה אותן כתיקונה ויש לו כח לאחוז בהם. וזהו טענת היצר טוב נגדו. מכרה כיום מה לך עוד להסיתי לעשות מצות שאינם צלולים רק מעורבים עם פניות די לך שאתה מסייתי לעבירות ח"ו ומעתה הניח לי המצות שלא יהיה לך חלק בהם. וזהו מכרה כיום את בכורתך לי פירוש מכור אותם לי שיהיו צלולים כיום בלי תערובות שאור וממילא בלתי אפשרי לעשות מצות בשלימות כי אם בהקדם לתקן עונות.

תַּחֲנוּנֵי זֶה צַד הַרְחָמִים. 'אֱלֹקִים אֲדֹנִי עֹז' זֶה צַד הַדִּינִים וְהַגְּבוּרוֹת יִתְחַבְּרוּ אֵלָה עִם אֵלָה וְיִהְיוּ בְּעֶזְרִי לְיִשׁוּעָתִי. וְהִנֵּה מַלְּת "עֹז" הִיא חֲשָׁבוֹן "אֲדֹנִי" עִם הַב' אוֹתִיּוֹתַי בְּמִלּוֹי. וְדִהְיִנוּ גַם אֲדֹנִי שֶׁהוּא דִין יִהְיֶה לִי לְעֹז וְלִישׁוּעָה. 'סִפְתָּה לְרֹאשִׁי בְּיוֹם נִשְׁק' {הִנֵּה מַלְּת רֹאשׁ בְּכָל מְקוֹם הִיא שְׁמוֹת אֱלֹקִים בְּרַבּוּעַ. וְאוֹת אֶל"ף הִיא אֱלֹקִים פָּשוּט. וְאוֹת שִׁי"ן הִיא אֱלֹקִים בְּמִלּוֹי יוֹדִי"ן} וּמִכַּח דִּינִים אֱלוֹ בָּאִים מִקְטָרִגִּים עַל הָאָדָם לַחֲבִיב אֶת

רֹאשׁוֹ לְמַלְּךָ. אֲמַנָּם כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם מֵהֶם בָּאָה עֲזָרָה לְאָדָם וּמַגְנִים עַל הָאָדָם לִהְיוֹת צַל עַל רֹאשׁוֹ לְהַצִּילוֹ, וְזֶהוּ 'סִפְתָּה לְרֹאשִׁי' כְּלוּמָר אֶתְּה אֱלֹקִים שֶׁשְׁמוֹתֶיךָ חֲקוּקִים בְּרֹאשִׁי וּמוֹרִים עָכְשׁוֹ שֶׁעֲשִׂיתִי רְצוֹנְךָ 'סִפְתָּה לְרֹאשִׁי' וְהִגַּנְתָּ עָלַי 'בְּיוֹם נִשְׁק' דִּהְיִנוּ בְּכָל יוֹם וְיוֹם שֶׁבְּכָל יוֹם יֵשׁ לִי מִלְחָמָה עִם ס"מ וְיִצָּר הָרָע, אוֹ תִתְּפָרֵשׁ 'בְּיוֹם נִשְׁק' עַל רֹאשׁ הַשָּׂנָה אוֹ עַל יוֹם הַמִּיתָה.^כ
[שַׁעֲרֵי אֲרוּכָה אוֹת ח']

הוספת אמרים

כ. וראה לרש"י שמות טו, ו, עה"פ 'מינך ה' נאדרי בכח, מינך ה' תרעץ אויב, שתי פעמים, כשישראל עושין את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין, ומינך השנית תרעץ אויב. ולי נראה אותה ימין עצמה תרעץ אויב. וראה במכתב המפורסם בסודות של העשר מכות, להרה"ק רבינו שמשון מגיד מאסטרופוליא זי"ע, שביאר איך דמן המכה עצמה באה רפואה לישראל.